

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

Annual Report 2020

2563

รายงานประจำปี
กรมการแพทย์แผนไทย
และการแพทย์ทางเลือก

กรมแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

รายงานประจำปี 2563

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ที่ปรึกษาและกองบรรณาธิการ

นายแพทย์มรุต จิรเศรษฐสิริ

อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

นายแพทย์ปรโมทย์ เสถียรรัตน์

รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

บรรณาธิการ

นางสาวรัชณี จันทร์เกษ

ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน

นางศรีจรรยา โชติก

หัวหน้ากลุ่มงานยุทธศาสตร์และแผนงาน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวผุสชา จันทร์ประเสริฐ

นางสาวศศิธร ใหญ่สถิตย์

นายชัยพร กาญจนอักษร

นางสาวรุ่งทิพย์ เจริญสุข

นางสาวสำเนียง ชินโซ

นายวิสิทธิ์ คำศรี

รวบรวมข้อมูลและออกแบบ

นางสาวผุสชา จันทร์ประเสริฐ

จัดทำโดย กลุ่มงานยุทธศาสตร์และแผนงาน กองวิชาการและแผนงาน

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี

ภาพประกอบ

Source of graphic เว็บไซต์ freepik.com และ google.com

“ไม่มีเจตนาละเมิดลิขสิทธิ์ รายงานฉบับนี้จัดทำเพื่อการศึกษา และมิได้มีการซื้อขายทางการค้าจริง”

“สุข สัมฤทธิ์”

ทำงานอย่างมีความสุข และงานมีผลสัมฤทธิ์

“ร่วมกันสืบสาน รักษา ต่อยอดภูมิปัญญา”

การแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร
สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อระบบสุขภาพ
เศรษฐกิจของชาติต่อไป

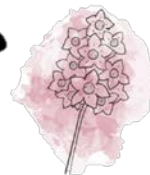
INSIDE OUT - ไทสู่อุสุข -

SCAN
QR CODE

“ไทสู่อุสุข” ประยุกต์มาจากท่าฤาษีตัดตน (วัดโพธิ์) โดยกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก นำมาประยุกต์ให้ปฏิบัติตามได้ ง่ายต่อการจดจำ จำนวน 6 ท่า สามารถค้นหาใน YouTube และฝึกปฏิบัติตามได้ทุกวัน

คำนำ

รายงานประจำปี 2563 กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้รวบรวมผลการปฏิบัติราชการจัดทำเป็นเอกสารสรุปผลการดำเนินงานตลอดปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เพื่อสื่อสารให้หน่วยงานของรัฐ ภาคีเครือข่าย และประชาชน รับทราบผลการดำเนินงานของกรม ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 กรมได้ปรับกลยุทธ์โดยมุ่งเน้นการทำงานตามยุทธศาสตร์และบูรณาการร่วมกันมากขึ้น ผ่านกลไกการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ขับเคลื่อนการพัฒนางานด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร ภายใต้แผนปฏิบัติการที่ตอบสนองเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข และแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข โดยกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้กำหนดแผนปฏิบัติการมุ่งเน้นความเป็นเลิศ เพื่อรองรับการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ดังนี้ แผนปฏิบัติการที่ 1 ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และคุ้มครองผู้บริโภคเป็นเลิศ (Promotion Prevention & Protection Excellence) แผนปฏิบัติการที่ 2 บริการเป็นเลิศ (Service Excellence) แผนปฏิบัติการที่ 3 บุคลากรเป็นเลิศ (People Excellence) แผนปฏิบัติการที่ 4 บริหารเป็นเลิศ ด้วยธรรมาภิบาล (Governance Excellence) แผนปฏิบัติการที่ 5 ภูมิปัญญาเป็นเลิศ (Wisdom Excellence) และเพิ่มแผนปฏิบัติการที่ 6 การสร้างความสามารถในการแข่งขันเป็นเลิศ (Competitiveness Excellence) รายงานฉบับนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 5 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน ผลงานสำคัญ ผลงานรายแผนปฏิบัติการ รายงานด้านงบประมาณ และแนวทางการดำเนินงานปี 2564

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ส่งผลกระทบต่อการทำงานตามแผนที่กรมวางไว้ กรมได้ปรับกลยุทธ์ วิธีการ เพื่อให้งานบรรลุผลสัมฤทธิ์สูงสุด ด้วยความร่วมมือจากทุกหน่วยงาน โอกาสนี้ ขอขอบคุณผู้บริหาร และบุคลากรกรมการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือกทุกท่าน รวมถึงภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานด้วยดี มาโดยตลอด หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานประจำปีฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนงานร่วมกัน สามารถบูรณาการงานให้สอดคล้องกับหน้าที่รับผิดชอบ ให้การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกสร้างประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

ทั้งนี้ ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน และให้ความอนุเคราะห์ส่งรายงานผลการดำเนินงานมาด้วยดีตลอดปี 2563

กองบรรณาธิการ

มกราคม 2564

สารบัญ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

วิสัยทัศน์และพันธกิจ	2
ค่านิยมองค์กร	3
แผนปฏิบัติการราชการเรื่อง	4
โครงสร้างองค์กร	5
ข้อมูลบุคลากร	6

ส่วนที่ 2 ผลงานสำคัญ

ตัวชี้วัดกรม ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข	9
คำรับรองปฏิบัติการราชการ (Performance Agreement: PA)	10
ความก้าวหน้าตามแผนปฏิรูป การแพทย์แผนไทยและ สมุนไพรไทยเพื่อเศรษฐกิจ	11
แผนงานรองรับสถานการณ์โควิด-19 (COVID-19)	13

ส่วนที่ 3 ผลงานรายแผนปฏิบัติการ

PP&P Excellence	15
Service Excellence	20
People Excellence	25
Governance Excellence	29
Wisdom Excellence	34
Competitiveness Excellence	42

ส่วนที่ 4 รายงานด้านงบประมาณ

งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2563	54
งบประมาณต้นปีและหลังปรับลดตามพระราชบัญญัติ โอนงบประมาณรายจ่าย พ.ศ. 2563	55
งบประมาณที่ได้รับและผลการเบิกจ่าย	56

ส่วนที่ 5 แนวทางการดำเนินงาน ปี 2564

สถานการณ์และปัจจัยภายนอก	58
จุดแข็งและโอกาสท่ามกลางวิกฤติ	59
กลไกการขับเคลื่อนงานที่เกี่ยวข้อง	61

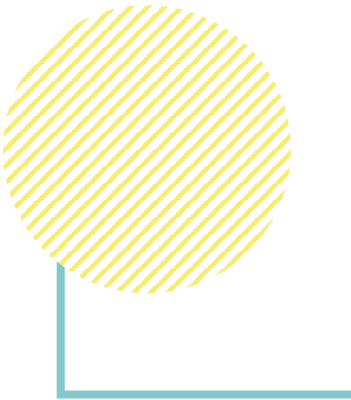

ภาคผนวก

เหตุการณ์และกิจกรรมสำคัญปี 2563	65
หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2563	66
แผนปฏิบัติการราชการและทิศทางการดำเนินงาน ของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ระยะ 20 ปี	67
การประเมินผลครึ่งแผนปฏิบัติการระยะที่ 1 (พ.ศ. 2561-2565) ปณิธาธิระบบของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี	68
ประกาศผลการพิจารณาคัดเลือกรางวัลผลิตภัณฑ์สมุนไพรดีเด่น ระดับชาติ ประจำปี 2563	69

ส่วนที่ 1

ข้อมูลพื้นฐาน

- วิสัยทัศน์และพันธกิจ
  - ค่านิยมองค์กร
  - แผนปฏิบัติการราชการเรื่อง
  - โครงสร้างองค์กร
  - ข้อมูลบุคลากร
-
-

วิสัยทัศน์และพันธกิจ

“VISION”

เป็นองค์กรหลักด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
เพื่อการพึ่งตนเองด้านสุขภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

“MISSION”

พัฒนาวิชาการและการบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยส่งเสริมและพัฒนา
การวิจัย การจัดระบบความรู้ พัฒนาแหล่งผลิตและผลิตภัณฑ์สมุนไพร คัมภีร์ อุนร์ักษ์
และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้านไทย
พัฒนาคุณภาพ มาตรฐานการบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
เพื่อนำไปใช้ในระบบบริการสุขภาพอย่างมีคุณภาพ ปลอดภัย และเป็นทางเลือกให้แก่ประชาชนในการดูแลสุขภาพ

“Goal”

1. ประชาชนมีความเชื่อมั่นด้านบริการการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร
2. การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรเข้าสู่ระบบบริการสุขภาพของรัฐ
3. การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรสร้างมูลค่าเพิ่ม เสริมเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศชาติ

ค่านิยมองค์กร

“CORE VALUE”

ศักดิ์ศรีสร้างสรรค์ มุ่งมั่นตั้งใจ ฝ่าฝืนคุณธรรม นำประชาธิปไตย
เป็นไทยทีมรวม ร่วมรับผิดชอบ รอบคอบมีสติ

I ntegrity	ทำงานอย่างมีศักดิ์ศรี มีระเบียบวินัยในตนเอง
A ctiveness	ขยัน ตั้งใจทำงาน
M orality	มีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต
D emocracy	เป็นประชาธิปไตย มีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย
T hainess and Teamwork	มีความเป็นไทยและทำงานเป็นทีม
A ccountability	มีความรับผิดชอบ โปรงใส ตรวจสอบได้
M indfulness	ทำงานอย่างมีสติ รอบคอบ

I AM DTAM

แผนปฏิบัติการเรื่อง

เป้าหมาย

1. ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และคุ้มครองผู้บริโภคเป็นเลิศ (Promotion Prevention & Protection Excellence)

ประชาชนทุกกลุ่มวัยมีสุขภาพดีด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

2. บริการเป็นเลิศ (Service Excellence)

เพิ่มการเข้าถึงบริการ และพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยเพิ่มมูลค่า

3. บุคลากรเป็นเลิศ (People Excellence)

บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความสุข มีสมรรถนะสูง

4. บริหารเป็นเลิศ ด้วยธรรมาภิบาล (Governance Excellence)

การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในระบบสุขภาพมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

5. ภูมิปัญญาเป็นเลิศ (Wisdom Excellence)

ภูมิปัญญาได้รับคุ้มครองและส่งเสริมให้เป็นศาสตร์ของแผ่นดินและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศไทย

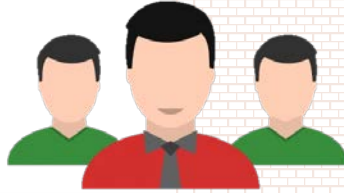

6. การสร้างความสามารถในการแข่งขันเป็นเลิศ (Competitiveness Excellence)

ประชาชนและนักท่องเที่ยวยังมีความเชื่อมั่นในบริการการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพรที่มีคุณภาพ และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ

โครงสร้างองค์กร

นพ.มรุต จิรเศรษฐสิริ

อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

นพ.ปราโมทย์ เสถียรรัตน์

รองอธิบดีคนที่ 1

- สถาบันการแพทย์แผนไทย
- กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย
- กองการแพทย์ทางเลือก
- สถาบันการแพทย์ไทย-จีน
- โรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน
- กองสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ
- สำนักงานจัดการรักษาและกระต้อมทางการแพทย์แผนไทย

• กลุ่มตรวจสอบภายใน

นพ.สรรพงค์ ฤทธิรักษา

รองอธิบดีคนที่ 2

- สำนักงานเลขานุการกรม
- กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร
- กองวิชาการและแผนงาน
- กองพัฒนายาแผนไทยและสมุนไพร
- กลุ่มกฎหมายและจริยธรรม
- สำนักงานบริหารกองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

หมายเหตุ

■ หน่วยงานตามกฎกระทรวง

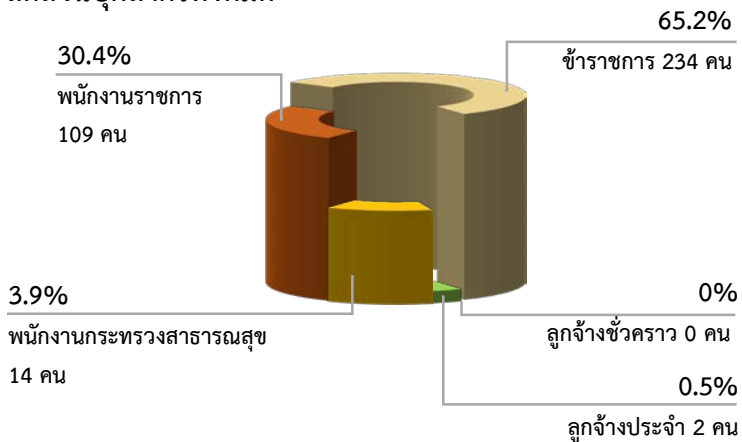
■ หน่วยงานจัดตั้งขึ้นเป็นการภายใน

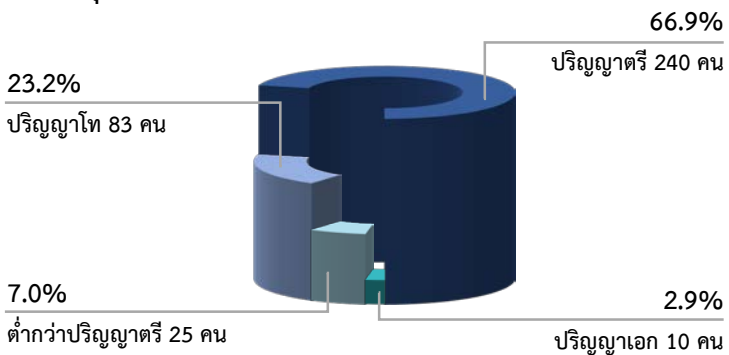
ข้อมูลบุคลากร

ข้อมูลอัตรากำลังปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2562) กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก มีกรอบอัตรากำลังทั้งสิ้น 359 คน โดยสามารถจำแนกรายละเอียดสัดส่วนบุคลากรทั้งหมดตามแผนภูมิต่อไปนี้

1. สัดส่วนบุคลากรทั้งหมด

2. สัดส่วนบุคลากรจำแนกระดับการศึกษา

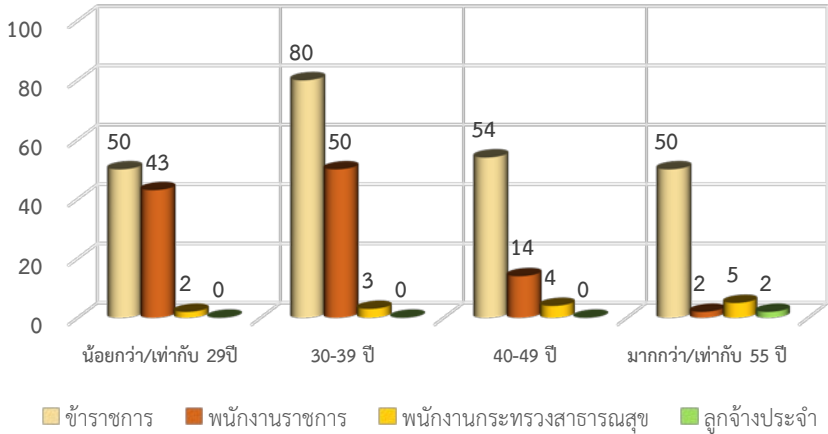

ข้อมูลบุคลากร

3. สัดส่วนบุคลากรจำแนกช่วงอายุ

หน่วย: คน

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มีบุคลากรรวมทุกกลุ่มช่วงอายุ จำนวน 359 คน แบ่งเป็น ช่วงอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 29 ปี จำนวน 95 คน อยู่ในประเภทข้าราชการมากที่สุดที่ 50 คน รองลงมาคือ ประเภทพนักงานราชการ 43 คน ช่วงอายุ 30-39 ปี จำนวน 133 คน ถือเป็นกลุ่มช่วงอายุที่มีจำนวนมากที่สุดในกรม อยู่ในประเภทข้าราชการมากที่สุดที่ 80 คน รองลงมาคือ ประเภทพนักงานราชการ 50 คน ช่วงอายุ 40-49 ปี จำนวน 72 คน ประเภทข้าราชการมากที่สุดที่ 54 คน รองลงมาคือ ประเภทพนักงานราชการ 14 คน และช่วงอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 50 ปี ขึ้นไป จำนวน 59 คน ประเภทข้าราชการมากที่สุดที่ 50 คน

ส่วนที่ 2

ผลงานสำคัญ (ตุลาคม 2562 – กันยายน 2563)

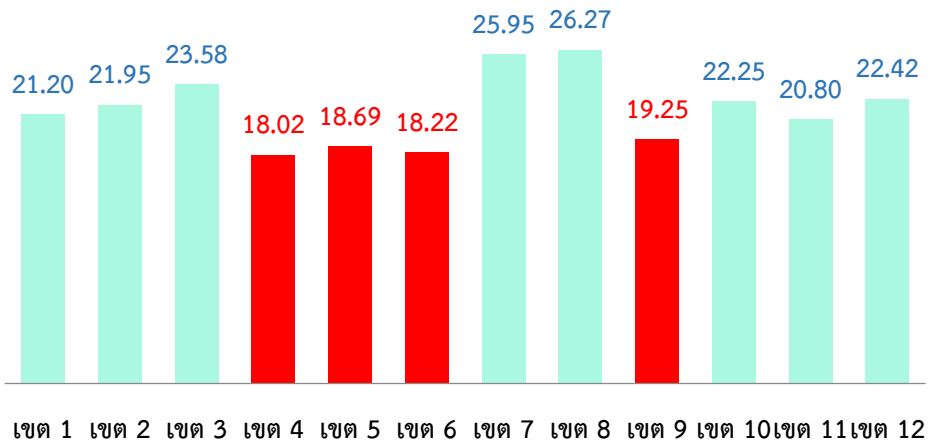
- ตัวชี้วัดกรม ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข
  - คำรับรองปฏิบัติราชการ (Performance Agreement: PA)
  - ความก้าวหน้าตามแผนปฏิบัติการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยเพื่อเศรษฐกิจ
  - แผนงานรองรับสถานการณ์โควิด-19 ไวรัส 2019 (COVID-19)
-

ตัวชี้วัดกรม ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข

ตัวชี้วัดที่ 31 ร้อยละของผู้ป่วยนอกทั้งหมดที่ได้รับบริการตรวจวินิจฉัย และฟื้นฟูสภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก

ปี 2562

เป้าหมาย : ร้อยละ 18.5

ผลงาน : ร้อยละ 21.5

ปี 2563

เป้าหมาย : ร้อยละ 19.5

ผลงาน : ร้อยละ 21.48

อ้างอิงข้อมูลจาก เว็บไซต์ www.hdcservice.moph.go.th กระทรวงสาธารณสุข ณ วันที่ 16 ตุลาคม 2563

คำรับรองปฏิบัติราชการ

Performance Agreement : PA

ตัวชี้วัด

เป้าหมาย

ผลงาน

1. ร้อยละมูลค่าการใช้จ่ายสมุนไพรร
ในระบบบริการเพิ่มขึ้น
(ปี 2562 = 1,317.268 ล้านบาท)

ไม่น้อยกว่า
ร้อยละ 3

ลดลงจากปี 2562
ร้อยละ 20.43
(ปี 2563 = 1,048.171 ล้านบาท)

สถานการณ์การระบาด COVID-19 ส่งผลให้ผู้มารับบริการลดลง

2. ร้อยละของผู้ป่วยนอกทั้งหมดที่ได้รับ
บริการตรวจ วินิจฉัย รักษาโรค และ
ฟื้นฟูสภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย
และการแพทย์ทางเลือก

ร้อยละ
19.5

ร้อยละ 21.48

3. จำนวนตำรับยาแผนไทยที่มี
กัญชาปรุงผสมอยู่ได้รับการ
ประกาศกระทรวงสาธารณสุข
จาก (ปี 2562 = 16 ตำรับ)

20 ตำรับ
(สะสม)

ปี 2563 = 11 ตำรับ รวม 27 ตำรับ (สะสม)
ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการ
ควบคุมยาเสพติดให้โทษ

4. ร้อยละคลินิกกัญชาทางการแพทย์แผนไทย
ได้รับยาแผนไทยที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม

ร้อยละ
80

กระจายยาให้หน่วยบริการที่
เปิดคลินิกกัญชาฯ 354 แห่ง
คิดเป็นร้อยละ 100

5. จำนวนหน่วยบริการปฐมภูมิ (PCC)
ที่ร่วมจัดบริการการแพทย์แผนไทย
(ปี 2562 มี PCC ร่วมจัดบริการ 12 แห่ง
(ระดับ A และ B))

25 แห่ง
(สะสม)

มีหน่วยบริการปฐมภูมิ (PCC)
ที่ร่วมจัดบริการการแพทย์แผนไทยรวม
33 แห่ง (สะสม) แบ่งเป็น ระดับ A
6 แห่ง และระดับ B 27 แห่ง

ความก้าวหน้าตามแผนปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข

ประเด็นที่ 5 การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยเพื่อเศรษฐกิจ

โครงการ	ผลผลิต
1. การพัฒนาฐานข้อมูล Big Data ด้านสมุนไพร	1. ระบบรายงาน Visualization 5 Dashboard ประกอบด้วย 1) DTAM Herb Summary Dashboard 2) GMP Herb Procurement Dashboard 3) GMP Herb Procurement Detail Dashboard 4) DTAM Herb Values Dashboard 5) DTAM Herb Values Detail Dashboard 2. ระบบซื้อขายวัตถุดิบสมุนไพรคุณภาพ ผ่านระบบ online
2. การจัดตั้งตลาดกลางวัตถุดิบสารสกัดสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และศูนย์ให้คำปรึกษาผู้ประกอบการสมุนไพรครบวงจร	1. ตลาดกลาง ตลาดไท กรมร่วมกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ บริษัท ไทย แอ็กโกร เอ็กโซเซนจ์ จำกัด (ตลาดไท) และบริษัท มอร์ เมตติคัล จำกัด ลงนาม MOU ความร่วมมือจัดตั้งตลาดกลางจำหน่ายวัตถุดิบสมุนไพรไทย เพื่อให้เกษตรกรและผู้ซื้อสะดวกในการซื้อขาย ส่งเสริมการขายวัตถุดิบสมุนไพรสดและวัตถุดิบสมุนไพรแปรรูปที่มีคุณภาพ ทั้งนี้อยู่ระหว่างหารือร่วมกัน 2. ศูนย์ส่งเสริมผู้ประกอบการสมุนไพร 2.1 ให้คำปรึกษาผู้ประกอบการ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ วิจัยและพัฒนานวัตกรรมจากสมุนไพร และการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพร 167 ราย 2.2 จัดอบรมยกระดับผู้ประกอบการ 443 ราย ในหัวข้อ รูปแบบสมุนไพรไทยสู่ตลาดจีน “โอกาสทางการค้าในบาทที่เรนและอาหารับ ชุมทรัพย์ใหม่สมุนไพรไทย” และพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการสมุนไพรด้านการตลาดยุคดิจิทัล (ออนไลน์) 2.3 ส่งเสริมภาพลักษณ์ทางการตลาด โดยดำเนินการประชาสัมพันธ์รูปแบบ Online : ภายในประเทศ ผ่านเว็บไซต์ www.thailandpostmart.com และต่างประเทศ www.taobao.com , www.tmall.com , www.klangone.com และประชาสัมพันธ์รูปแบบ Offline จับคู่เจรจาธุรกิจการค้ากับกลุ่มบริษัท คิง เพาเวอร์ อินเทอร์เน็ตช้อปปิ้ง และบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด ออกบูธห้างสรรพสินค้า ณ คิง เพาเวอร์ ศรีวิภา และ ICON SIAM และคัดเลือกผลิตภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพ (Premium Herbal Products) กว่า 208 ผลิตภัณฑ์ 2.4 ศูนย์ให้ข้อมูลผู้ประกอบการสมุนไพร (One stop service) โดยสนับสนุนข้อมูล ได้แก่ แคตตาล็อกงานวิจัย และรายชื่อโรงงานที่รับ OEM

ความก้าวหน้าตามแผนปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข

ประเด็นที่ 5 การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยเพื่อเศรษฐกิจ

โครงการ	ผลผลิต
3. การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมสมุนไพรไทยแลนด์ 4.0 ให้มีคุณภาพในระดับสากล	1. ได้ (ร่าง) มาตรฐานสารสกัด เสนอสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมพิจารณา กำหนดเป็นมาตรฐาน 3 รายการ ได้แก่ มะขามป้อม ดอกอัญชัน และน้ำมันตะไคร้หอม
4. การจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศด้านการแพทย์แผนไทย	1. ได้ตำรับยากกลางรักษาโรคสะเก็ดเงิน สำหรับใช้ในโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยนำร่อง 19 แห่ง จำนวน 3 ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาต้มรับประทาน ตำรับยาต้มอาบ หรือแปรรูป และตำรับยาทาน้ำมัน 2. อยู่ระหว่างก่อสร้างอาคารผู้ปวยนอกการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 4 ชั้นของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร และโรงพยาบาลห้วยยอด จังหวัดตรัง
5. การพัฒนามาตรฐานขนาดไทยในระดับสากล	1. ได้คู่มือมาตรฐานด้านการขนาดไทย 2. ได้ (ร่าง) คู่มือชุดความรู้การขนาดไทยแบบจตุรฤกษ์ และ (ร่าง) คู่มือชุดความรู้การขนาดไทยสำหรับนักศึกษา
6. การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนแพทย์แผนไทยระดับปริญญาตรี	1. จัดทำคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 2. ได้ (ร่าง) เกณฑ์มาตรฐานผู้ประกอบวิชาชีพ วิชาชีพ สำหรับแพทย์แผนไทยแนวใหม่ และ (ร่าง) มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีของหลักสูตรแนวใหม่ 6 ปี

แผนงานรองรับสถานการณ์โควิด-19 2019 (COVID-19)

ศึกษาวิจัยฟ้าทะลายโจรต่อผู้ป่วย COVID-19
ระดับรุนแรงน้อย ระยะที่ 1 พบว่า มีความปลอดภัย
ไม่มีอาการไม่พึงประสงค์หลังจากรับประทานสารสกัด
ฟ้าทะลายโจร และผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ
(ค่าการทำงานตับ/ไต) อยู่ในเกณฑ์ปกติ

สนับสนุน
ยาฟ้าทะลายโจร
100,000 แคปซูล
ให้กับบุคลากรใน
โรงพยาบาล
ทั่วประเทศ

จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (Emergency
Operation Center : EOC) กรณีโรคติดเชื้อ
ไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus
Disease 2019 : COVID-19) ของกรม

จัดทำแผนประกอบกิจการ สำหรับปฏิบัติงาน
ในภาวะการระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19
(Business Continuity Plan : BCP)

สนับสนุนข้อมูล โดยศูนย์ตอบโต้ข่าวปลอมด้านสุขภาพ
(คณะทำงาน สา'สุขซัวร์ ทีมเฉพาะกิจ COVID-19) และรับสายด่วน 1422

มีแนวทางการให้บริการการแพทย์แผนไทย ในสถานบริการ
สาธารณสุขของรัฐ เพื่อป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19
หรือ โรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019) พ.ศ. 2563

ส่วนที่ 3

ผลงานรายแผนปฏิบัติการ

ตามแผนปฏิบัติการ 6 เรื่อง

- PP&P Excellence
- Service Excellence
- People Excellence
- Governance Excellence
- Wisdom Excellence
- Competitiveness Excellence

แผนปฏิบัติการที่ 1

ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค

และคุ้มครองผู้บริโภคเป็นเลิศ (PP&P Excellence)

เป้าหมาย

ประชาชนทุกกลุ่มวัยมีสุขภาพดีด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

1.1 แผนงานเสริมสร้างความรู้ด้านสุขภาพ

1) สื่อสารความรู้ด้านสุขภาพ สร้างความรู้ด้านสุขภาพ จัดกิจกรรม สร้างความรู้ 30 ครั้ง ผลิตองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกและเรื่อง COVID-19 รูปแบบอินโฟกราฟิกส์ เผยแพร่คลิปลานสื่อ 225 ชิ้นงาน ผลิตองค์ความรู้ ข้อมูลวิชาการให้กับประชาชนเป็นประจำทุกเดือน ๆ ละ 1 ฉบับ รวม 12 ฉบับ และจัดทำสื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร จุลสาร กรมการแพทย์แผนไทย (E-book) 11 ฉบับ

รวมทั้งพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับประชาชนให้มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ สามารถดูแลสุขภาพ มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ และสามารถป้องกันและลดโรคที่สามารถป้องกันได้ เกิดเป็นสังคมเข้มแข็งจิตสำนึกการมีสุขภาพดีสูงขึ้น 3 แอปพลิเคชันรองรับระบบปฏิบัติการ Android และ iOS ดังนี้

Herb ID Thai Herbal

Image Identification

สามารถระบุชนิดพืชสมุนไพรด้วยภาพ แสดงชื่อท้องถิ่น ชื่อวิทยาศาสตร์ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ สรรพคุณ วิธีการใช้ และข้อควรระวังของพืชสมุนไพร ในรูปแบบอินโฟกราฟิกส์

Dr. Ganja in TTM

กัญชาทางการแพทย์แผนไทย ให้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร กัญชา และสามารถจองคิวล่วงหน้าเข้ารับบริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์แผนไทย เพื่อความสะดวกในการรับบริการที่คลินิกกัญชาทางการแพทย์แผนไทย

Big Data นวดไทย

สำหรับประชาชน นักท่องเที่ยว ใช้ค้นหา ข้อมูลสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงศูนย์เรียนรู้การแพทย์ภูมิปัญญา สถาบันการศึกษา/ ฝึกอบรม และสร้างความรู้เรื่องการนวดไทยอย่างถูกต้อง

2) สื่อสารความรอบรู้เรื่องกัญชา
ด้านการแพทย์แผนไทย จัดกิจกรรมสร้างความรอบรู้กัญชาทางการแพทย์แผนไทย 12 ครั้ง ผลิตสื่อองค์ความรู้เรื่องกัญชาทางการแพทย์แผนไทย รูปแบบอินโฟกราฟิกส์ 125 ชิ้นงาน ผลิตโมชันกราฟิกส์ 3 ชิ้นงาน เผยแพร่วิทยุออนไลน์และในรูปแบบสื่อออนไลน์ทุกช่องทาง

3) มหกรรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านไทย ปีที่ 12 ระดับภาค

- ❖ ภาคเหนือ จ.กำแพงเพชร
  - ❖ ภาคกลาง จ.สระบุรี
  - ❖ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จ.มุกดาหาร
- เครือข่ายนายทะเบียนจังหวัด ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้ให้บริการในสถานบริการสุขภาพระดับต่าง ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงประชาชน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภูมิปัญญาไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร มากกว่า 50,000 คน มีการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา จัดแสดง 1,067 เรื่อง/รายการ มีบริการตรวจ วินิจฉัย จ่ายยาสมุนไพร

องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ฯ
ในงานมหกรรมฯ ระดับภาค พ.ศ. 2563

โดยผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย การแพทย์แผนจีน มีผู้รับบริการมากกว่า 1,142 คน มูลค่าการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ อาหาร เครื่องดื่ม รวมทั้ง 3 ภาค มากกว่า 3 ล้านบาท

4) มหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ และการประชุมวิชาการประจำปี การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก ครั้งที่ 17 ภายใต้ Theme “นวัตกรรมสมุนไพรไทย สร้างสุขทุกวัย” ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

ประชุมวิชาการประจำปี ครั้งที่ 17 รูปแบบ New Normal จำนวน 14 หัวข้อ ผู้เข้าร่วมประชุมรวม 15,018 คน แบ่งเป็น On Site 1,072 คน และ Online 13,946 คน

ประกวดผลงานวิชาการประจำปี ครั้งที่ 17 รูปแบบ Online เพื่อสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมแบบ New Normal มีจำนวนผลงานวิชาการส่งเข้าประกวด 157 เรื่อง ผ่านการคัดเลือก 99 เรื่อง ได้รับรางวัลและนำเสนอภายในงาน 24 เรื่อง

ตลาดความรู้ กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ด้านการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก แบบ New Normal 18 หลักสูตร มีประชาชนเข้าร่วมอบรมรวม 11,149 คน แบ่งเป็น On site 637 คน และ Online 10,512 คน

นิทรรศการและนวัตกรรมระดับชาติ ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร รวมถึงการยกระดับนวัตกรรมอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ด้านสุขภาพสู่สากล มีนิทรรศการ ลานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น สวนสมุนไพร และมีบริการตรวจรักษาให้คำปรึกษา ด้านสุขภาพ จำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน มีประชาชน เข้าร่วมงานรวม 124,156 คน แบ่งเป็น On site 58,921 คน และ Online 65,235 คน มูลค่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรและบริการประมาณ 38 ล้านบาท

ส่งผลให้ประชาชน “รู้จัก เชื่อมั่น ชอบ และใช้” การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร มากขึ้น สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ และสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งในการส่งเสริมสุขภาพด้านการแพทย์แผนไทย มีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมประมาณ 135 องค์กร สร้างความเข้มแข็งให้เครือข่าย ชุมชนและผู้ประกอบการ เชื่อมโยง เศรษฐกิจภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลก ในอนาคต โดยมีการคัดเลือกรางวัล สมุนไพรดีเด่นระดับชาติ ประจำปี 2563 และการส่งเสริมผู้ประกอบการเกิดการ จับคู่ธุรกิจนำไปสู่การต่อยอดต่อไป

1.2 แผนงานคุ้มครองผู้บริโภค

1) พัฒนาระบบฐานข้อมูลการบริการและผลิตภัณฑ์สุขภาพทางการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์ทางเลือก สำหรับประชาชน เปิดให้บริการฐานข้อมูลด้านการแพทย์ทางเลือก 3 ระบบ ได้แก่ ด้านบุคลากร สถานบริการ และสถานศึกษา บนเว็บไซต์ของกองการแพทย์ทางเลือก www.thaicam.go.th และ จัด ทำ สื่ อ อินโฟกราฟิกส์ 123 เรื่อง สื่ อวีดีโอ 24 เรื่อง เพื่อการเผยแพร่

2) รวบรวมองค์ความรู้การดูแลสุขภาพ ด้วยศาสตร์การแพทย์แผนจีน พัฒนามาตรฐานการแพทย์แผนจีนในประเทศไทย มีการจัดประชุมพิจารณามาตรฐานการแพทย์แผนจีนในระดับนานาชาติ 5 ด้าน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพงานการแพทย์แผนจีนในหน่วยบริการ

เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการการแพทย์แผนจีนที่มีคุณภาพและปลอดภัย และร่วมส่งผลการเข้าร่วมพัฒนามาตรฐานการแพทย์แผนจีนในระดับนานาชาติ แก่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อส่งต่อไปยังสำนักงานเลขาธิการ ISO/TC 249 สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 50 เรื่อง และเข้าร่วมการจัดพัฒนามาตรฐานการแพทย์แผนจีนในระดับนานาชาติ จำนวน 25 เรื่อง

1.3 แผนงานเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพะทุกกลุ่มวัย

1) ขยายพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคสู่ความเป็นเลิศโดยการใ้การแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก ทุกกลุ่มวัย (สุขภาพดี วิถีธรรม วิถีไทย) ถอดบทเรียนประสบการณ์การใช้สมาธิบำบัด SKT ของบุคลากรสาธารณสุข และประมวผลประสิทธิผลของการสวดมนต์ การปฏิบัติสมาธิและเครื่องมือ “3ส 3อ 1น” ต่อการดูแลสุขภาพองค์รวม การป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในเครือข่ายภาคประชาชนเขตภาคเหนือ 18 จังหวัด สามารถเข้าถึงความรอบรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคด้วยการแพทย์ทางเลือก สมาธิบำบัด SKT และมณเฑาะว์ได้

2) ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน เกิดการบูรณาการงานของภาคีเครือข่ายอย่างชัดเจน ชมรมผู้สูงอายุได้เรียนรู้การแพทย์แผนไทย และนำความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน ไปดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว มีการคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบผู้สูงอายุ และชมรมผู้สูงอายุได้ศึกษาเรียนรู้ และนำองค์ความรู้ไปพัฒนาต่อยอด และเป็นທີ່ศึกษาดูงานให้กับตำบลอื่นต่อไป ทั้งนี้มีการมอบรางวัลพื้นที่ต้นแบบดีเด่นชมรมผู้สูงอายุด้านการแพทย์แผนไทย ดังนี้

รางวัลชนะเลิศ

ชมรมผู้สูงอายุตำบลภูเงิน จ.ร้อยเอ็ด

รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1

ชมรมผู้สูงอายุตำบลม่วงงาม จ.สงขลา

รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2

ชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านไเฮ้-โนนอุดม จ.สกลนคร

รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2

ชมรมผู้สูงอายุตำบลช่องลม จ.กำแพงเพชร

3) ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคสู่ความเป็นเลิศด้วยการใช้การแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร จัดทำคู่มือด้านการแพทย์ทางเลือก ได้แก่ แดชไดเอท (DASH Diet) บำบัดโรคความดันโลหิตสูง คีโตเจนิคไดเอท (Ketogenic Diet) สำหรับลดน้ำหนัก/โรคเบาหวานชนิดที่ 2 และอาหารบำบัดโรคไตเสื่อม สนับสนุนให้หน่วยบริการ ได้แก่ รพ.สต. 2,300 แห่ง รพช. 800 แห่ง รพท. 92 แห่ง รพศ. 28 แห่ง สสจ. 76 แห่ง สำหรับบุคลากรสาธารณสุขหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปวางแผนในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคด้วยการแพทย์ทางเลือก โดยเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยเรื้อรังในชุมชนต้นแบบ ให้มีทางเลือกในการดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ใช้อาหารสุขภาพสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเพิ่มขึ้น

แผนปฏิบัติการที่ 2

บริการเป็นเลิศ

(Service Excellence)

เป้าหมาย

เพิ่มการเข้าถึงบริการ และพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยเพิ่มมูลค่า

2.1 แผนงานพัฒนารูปแบบและคุณภาพมาตรฐานบริการ

1) พัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service plan) สาขาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน อบรมแพทย์แผนไทยและผู้รับผิดชอบงานการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลชุมชน (รพช.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ให้ความรู้เรื่องโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต โลหิตสตรี้ การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย (Palliative care) 156 คน การดูแลผู้ป่วยระยะกลาง (Intermediate Care) ด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 170 คน พัฒนาศักยภาพและเพิ่มพูนทักษะการตรวจวินิจฉัยโรคด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย 166 คน และบุคลากรร่วมงานประชุมวิชาการกระทรวงสาธารณสุขกับการเปลี่ยนแปลงสู่ยุค New Normal

พัฒนาและรับรองคุณภาพงานการแพทย์แผนไทย มีแนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพมาตรฐานด้านการแพทย์แผนไทย ให้ความรู้เจ้าหน้าที่ด้านคุณภาพมาตรฐานให้เข้าใจแนวคิดและปรัชญาคุณภาพ Hospital Accreditation (HA) ผู้การปฏิบัติงานสามารถใช้เครื่องมือคุณภาพพื้นฐานประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพและงานบริการด้านการแพทย์แผนไทยได้อย่างเหมาะสม

2) พัฒนาบริการการแพทย์แผนไทยในคลินิกหอบครอบครัว กรมได้พัฒนาศักยภาพบุคลากรสหวิชาชีพและเครือข่ายผู้ดูแลให้มีความรู้ มีทักษะและนวัตกรรมในการดูแลผู้ป่วย Palliative care แบบบูรณาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยและครอบครัวใน 6 เขตบริการสุขภาพ เป้าหมาย 29 โรงพยาบาล และมีคู่มือแนวทางการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายแบบประคับประคองแบบบูรณาการสำหรับแพทย์แผนไทยและสหวิชาชีพ

3) ส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการแพทย์ทางเลือกเข้าสู่ระบบบริการสาธารณสุข ส่งเสริมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (เวชศาสตร์บูรณาการ) ใน Primary Care Cluster มีหน่วยบริการปฐมภูมิ (PCC) ที่เข้าร่วมจัดบริการการแพทย์แผนไทย 33 แห่ง จัดทำแนวทางการดำเนินงานในคลินิกหอมอครอบครัว ในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชหล่มเก่า อบรมสมมติบำบัด (SKT) ทางเลือกเสริมสำหรับผู้ป่วยเบาหวาน ให้แก่สหวิชาชีพในคลินิกหอมอครอบครัว บุคลากรในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) 14 แห่ง แกนนำ อสม. 13 หมู่บ้าน 280 คน เพื่อขยายผลใช้ในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยเรื้อรังและประชาชนในพื้นที่

4) พัฒนาต้นแบบการจัดการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์เวชศาสตร์บูรณาการ ในสถานบริการสุขภาพ “ศูนย์เวชศาสตร์บูรณาการ”(Integrative Medical Center) มีแนวทางการดำเนินงานโครงการในโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และมีต้นแบบการดำเนินงานการแพทย์บูรณาการในโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป ใน 12 เขตสุขภาพ ดังนี้

เขต 1 โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ จ.เชียงราย

เขต 2 โรงพยาบาลศรีสังวรสุโขทัย จ.สุโขทัย

เขต 3 โรงพยาบาลกำแพงเพชร จ.กำแพงเพชร

เขต 4 โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช จ.ลพบุรี

เขต 5 โรงพยาบาลราชบุรี จ.ราชบุรี

เขต 6 โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร จ.ปราจีนบุรี

เขต 7 โรงพยาบาลสิรินธร จ.ขอนแก่น

เขต 8 โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน จ.สกลนคร

เขต 9 โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา จ.นครราชสีมา

เขต 10 โรงพยาบาลอำนาจเจริญ จ.อำนาจเจริญ

เขต 11 โรงพยาบาลกระบี่ จ.กระบี่

และ เขต 12 โรงพยาบาลหาดใหญ่ จ.สงขลา

5) พัฒนามาตรฐาน การแพทย์แผนจีน ในประเทศไทย

กรมดำเนินการจัดทำพจนานุกรมศัพท์
การแพทย์แผนจีน เล่ม 3 จำนวน 550 คำ
และแก้ไขคำศัพท์พจนานุกรมศัพท์
การแพทย์แผนจีน เล่ม 2 จำนวน 254 คำ
เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงให้กับผู้ที่สนใจทั้งชาวไทย
และชาวต่างชาติ

6) พัฒนารูปแบบบริการการแพทย์
แผนจีนในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ
จัดทำฐานข้อมูลบุคลากรด้านการแพทย์
แผนจีนในหน่วยบริการ สังกัดกระทรวง
สาธารณสุข 12 เขตบริการสุขภาพ
ในโรงพยาบาลที่มีการให้บริการการแพทย์
แผนจีนในหน่วยบริการ 225 แห่ง แพทย์
ฝังเข็ม 197 คน แพทย์แผนจีน 180 คน
และผู้ช่วยแพทย์แผนจีน 14 คน

2.2 แผนงานยกระดับสถานบริการสุขภาพ สู่ความเป็นเลิศ

1) ขับเคลื่อนโรงพยาบาลการแพทย์
แผนไทยสู่ความเป็นเลิศ โรงพยาบาล
การแพทย์แผนไทยมีศักยภาพการให้บริการที่
ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น
แพทย์แผนไทยมีศักยภาพเพิ่มขึ้นในระดับ
เชี่ยวชาญในการรักษาผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน

เกิดโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและ
การแพทย์ผสมผสาน สาขาเขตสุขภาพที่ 8
จังหวัดอุดรธานี ให้บริการคลินิกเฉพาะโรค
ได้แก่ คลินิกบริการการแพทย์แผนไทย
คลินิกสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกัน COVID-19
คลินิกข้อเข่าเสื่อม และคลินิกแพทย์
พื้นบ้านไทย รวมผู้รับบริการจำนวนไม่ต่ำกว่า
4,000 คน

สืบเนื่องจากนโยบายปลดล็อกกัญชา
ทางการแพทย์ กรมได้เปิดให้บริการคลินิก
กัญชาทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์
พื้นบ้านไทย ณ อาคารพิพิธภัณฑการ
สาธารณสุขและการแพทย์ไทย กรม
การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข ให้บริการตั้งแต่วันที่
6 มกราคม 2563 เป็นต้นมา

รวมทั้งเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความครอบคลุมการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน จึงได้ขยายช่องทางการเข้าถึงบริการการแพทย์แผนไทยเพื่อผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยกิจกรรม “โรงพยาบาลใกล้บ้านใกล้ใจ” ออกหน่วยเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยและให้บริการส่งเสริมสุขภาพประชาชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง ด้วยบริการแพทย์แผนไทยให้บริการกว่า 30 หลังคาเรือน

2.3 แผนงานพัฒนาระบบยาสมุนไพรและยาแผนไทยในระบบบริการสุขภาพ

1) ส่งเสริมการใช้อยาสมุนไพรในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ โดยจัดทำต้นฉบับคู่มือแนวทางเวชปฏิบัติด้านการแพทย์แผนไทย เพื่อส่งเสริมการใช้อยาสมุนไพรในระบบบริการสาธารณสุข

มีตำรา คู่มือ หนังสือ สำหรับนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ควบคุมคุณภาพสมุนไพรและตำรับยาแผนไทย

สำหรับผู้ประกอบการ ผู้ประกอบวิชาชีพผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ให้มีศักยภาพในการวิเคราะห์ ควบคุมคุณภาพสมุนไพรในตำรับยาแผนไทย และได้ข้อกำหนดมาตรฐานตำรับยาแผนไทย เพื่อนำไปใช้ในการควบคุมคุณภาพตำรับยาแผนไทย

2) พัฒนาระบบยาสมุนไพรให้มีมาตรฐาน เสริมสร้างความเชื่อมั่น และภาพลักษณ์ที่ดี

ของสมุนไพรไทย มีสถานที่ผลิตยาสมุนไพรที่ผ่านการตรวจประเมินสถานที่ตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตยาจากสมุนไพร WHO GMP จำนวน 11 แห่ง ดังนี้

- 1) รพ.ดอนตูม จ.นครปฐม
- 2) รพ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี
- 3) รพ.พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร จ.สกลนคร
- 4) รพ.อินทร์บุรี จ.สิงห์บุรี
- 5) รพ.จะนะ จ.นราธิวาส
- 6) รพ.เสาไห้ จ.สระบุรี
- 7) รพ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี
- 8) รพพร.เด่นชัย จ.แพร่
- 9) รพ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท
- 10) รพ.เจ้าพระยาอภัยภูเบศร จ.ปราจีนบุรี
- และ 11) กองพัฒนายาแผนไทยและสมุนไพร โดยกรมให้คำแนะนําและตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนการผลิต (Process Validation) เพื่อให้ยาสมุนไพรมีคุณภาพปลอดภัย ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในการใช้อยาสมุนไพร

รวมทั้งการจัดทำข้อมูลด้านประสิทธิภาพและความปลอดภัย ของตำรับยาแผนไทย 12 ตำรับ วัตถุประสงค์สมุนไพร เครื่องยาสมุนไพรที่ถูกต้อง 138 ชนิด มอโนกราฟ รายตำรับ 26 มอโนกราฟ ส่งให้สำนักงาน คณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ประกอบการขึ้นทะเบียน เพื่อพัฒนาระบบ ยาสมุนไพรให้มีมาตรฐาน เสริมสร้างความ เชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีของสมุนไพรไทย

และได้จัดทำแนวทางการตั้งตำรับยา ตามองค์ความรู้การแพทย์แผนไทย 4 กลุ่มโรค/อาการ สามารถนำแนวทางการตั้ง ตำรับยาแผนไทยไปใช้ประโยชน์ เช่น ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตำรับ ยาที่ขอขึ้นทะเบียนตำรับยา ของสำนักงาน คณะกรรมการอาหารและยา ใช้ ประกอบการเรียนการสอนแพทย์แผนไทย ของสภากาการแพทย์แผนไทย และสามารถ ใช้เป็นแนวทางการตั้งตำรับยาของแพทย์ แผนไทยได้ โดยได้ข้อกำหนดมาตรฐาน ตำรับยาแผนไทย 3 ตำรับ ได้แก่ ตำรับยา เพลิงปิดสมุทร ตำรับยาปลุกไฟธาตุ และ ตำรับยาประสะเปราะใหญ่ เพื่อนำไปใช้ เป็นเกณฑ์ในการควบคุมคุณภาพตำรับ ยาแผนไทย ยกระดับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ยาจากสมุนไพร และสร้างความเชื่อมั่นใน การใช้ยาในระบบบริการสุขภาพ

อีกทั้งยังมีผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ได้ มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ รางวัล Prime Minister Herbal Awards (PMHA) เป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้นในระดับประเทศ และนานาชาติ และผู้ประกอบการมีการ พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยใช้นวัตกรรม สมัยใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของ ผู้บริโภค

3) จัดทำข้อกำหนดมาตรฐานตำรับยา แผนไทยตามประกาศในบัญชียาหลัก แห่งชาติ รวมถึงการรวบรวมองค์ความรู้และ จัดทำพจนานุกรมศัพท์การแพทย์แผนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสภา ซึ่งได้ (ร่าง) ต้นฉบับ พจนานุกรมศัพท์การแพทย์แผนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสภา ที่มีคำศัพท์ครอบคลุม ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเวชกรรมไทย เภสัช กรรมไทย นวดไทย และผดุงครรภ์ไทย สำหรับใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า และอ้างอิง

แผนปฏิบัติการที่ 3

บุคลากรเป็นเลิศ (People Excellence)

เป้าหมาย

บุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความสุข มีสมรรถนะสูง

3.1 แผนงานพัฒนาระบบวางแผน กำลังคน พัฒนากำลังคนคุณภาพ และ พัฒนาระบบบริหารกำลังคนภายในกรม

1) เสริมสร้างความผูกพันของบุคลากร กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (Employee Engagement) มีกิจกรรมสร้างความสุขให้กับบุคลากร สามารถธำรงรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพให้คงอยู่ในองค์กรต่อไป โดยคัดเลือกและยกย่อง ข้าราชการพลเรือนดีเด่น ประจำปี พ.ศ.2562 กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก คนดีศรีสาธารณสุข ประจำปี พ.ศ. 2563 คนดีศรีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ประจำปี พ.ศ.2563 สร้างเสริมความรักความผูกพันต่อองค์กร และประเทศชาติ ได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อแสดงถึงความจงรักภักดีต่อประเทศชาติ พัฒนาบุคลากรเพื่อสร้างความสมดุลของชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน (Work - Life Balance)

2) วางแผนกำลังคนเชิงกลยุทธ์ รมได้วางแผนและบริหารกำลังคนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ "กำลังคนมีขนาดและสมรรถนะ" ที่เหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจและความจำเป็นของกรมทั้งปัจจุบันและอนาคต

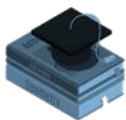
และได้มีการจัดทำสถานการณ์ รวบรวมข้อมูลบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญด้านการแพทย์แผนไทยภาพรวมทั้งประเทศ ที่ให้บริการด้านสุขภาพกับประชาชน แยกรายหน่วยบริการ ได้แก่ โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

3) พัฒนากำลังคนสู่ความเป็นมืออาชีพ พัฒนาสมรรถนะด้านเทคนิคการเขียนหนังสือราชการ พ.ร.บ.การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 การเงิน การบัญชี ภาครัฐ ดิจิทัล ให้กับบุคลากรในหน้าที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมืออาชีพ

3.2 แผนงานพัฒนาศักยภาพบุคลากรและเครือข่ายความร่วมมือด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในระบบบริการสุขภาพ

1) พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรแพทย์แผนไทยบัณฑิตและตำราอ้างอิงมาตรฐาน (Standard Textbook) ด้านการแพทย์แผนไทย รวบรวมองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาและจัดทำต้นฉบับชุดองค์ความรู้ดั้งเดิม ตำราขั้นต้นด้านการแพทย์แผนไทย เพื่อเป็นฐานข้อมูลการอ้างอิงทางวิชาการ จำนวน 5 เล่ม ได้แก่ หลักการแพทย์แผนไทย โรค (เวชกรรมไทย) ยา (เภสัชกรรมไทย) การนวด (การนวดไทย) และแม่และเด็ก (การผดุงครรภ์ไทย) และประสานความร่วมมือกับคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรแพทย์แผนไทยบัณฑิต จัดทำแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งสถาบัน การศึกษาที่ผลิตบัณฑิตวิชาชีพการแพทย์แผนไทยถึงความสำคัญและให้ความร่วมมือในการ

พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพการแพทย์แผนไทย

และได้ร่วมกันพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนในรูปแบบ E-Learning สำหรับพัฒนาบุคลากรด้านการแพทย์แผนไทย

2) พัฒนาแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านการแพทย์แผนไทย ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ มีแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านการแพทย์แผนไทยที่มีคุณภาพมาตรฐาน ภายใต้การรับรองของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เพียงพอต่อการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยตามเป้าหมายไม่น้อยกว่า 110 แห่ง โดยดำเนินการรับรองในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เพิ่มขึ้นจำนวน 28 แห่ง รวมทั้งสิ้น 112 แห่ง เพื่อให้นักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านการแพทย์แผนไทยได้รับความรู้ ทักษะความชำนาญในการให้บริการทางการแพทย์แผนไทยที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งสนับสนุนตำราการแพทย์แผนไทยและเอกสารที่เกี่ยวข้องให้แก่โรงพยาบาลที่เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านการแพทย์แผนไทย จำนวน 32 แห่ง

3) พัฒนาเครือข่ายการผลิตกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์แผนจีน และการแพทย์ผสมผสาน มีแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการแก้ไขปัญหาจากการหารือร่วมกันของสถาบันผลิตกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทย เพื่อพัฒนาการผลิตกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทยให้มีคุณภาพ มาตรฐาน มี (ร่าง) เกณฑ์มาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์แผนไทย และ (ร่าง) มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี ของหลักสูตรการแพทย์แผนไทย แนวใหม่ (หลักสูตร 6 ปี)

4) พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการแพทย์แผนไทยและสหวิชาชีพ อบรมทางไกลถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์วิชาชีพปฏิบัติแผนไทยสู่แพทย์แผนไทยและสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ (Teleconference) 76 จังหวัด จัดอบรม 4 ครั้ง ในหัวข้อการให้ความรู้เรื่อง ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสม

และอบรมการเสริมสร้างทักษะวิชาชีพด้วยการนวดไทย 150 ชั่วโมง ร่วมกับมูลนิธิพระดาบสให้กับผู้สนใจการนวดไทย เพื่อให้มีความรู้และสามารถสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพนวดไทยตามวิธีที่ถูกต้อง ซึ่งมีผู้สำเร็จการอบรม จำนวน 28 คน

5) พัฒนาศักยภาพบุคลากรในการให้บริการการแพทย์ผสมผสานในระบบบริการสุขภาพ มีการร่วมประชุมเครือข่ายการแพทย์แผนจีน ในการประชุมวิชาการเรื่อง “การใช้ยาสมุนไพรจีนในการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ” ประชุมจัดการองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนจีนกลุ่มโรคหลอดเลือดสมองระยะฟื้นฟู ประชุมวิชาการนานาชาติ เรื่อง “บทบาทของการแพทย์แผนจีนในการรักษา ป้องกัน และฟื้นฟูสมรรถภาพในผู้ป่วยโรคโควิด-19” ร่วมกับมหาวิทยาลัยการแพทย์แผนจีนเทียนจิน

เอกสารประกอบการอบรม

VDO อบรมทางไกล

3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรในกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก หลักสูตรนักบริหาร 4.0 Smart Young Talent Officer : SYTO รุ่นที่ 1 ด้วยสถานการณ์ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 กรมมีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของบุคลากร หากแบ่งตามช่วงอายุจะพบว่า บุคลากรในช่วงอายุ 30-39 ปี มีจำนวนมากที่สุด (133 คน) รองลงมาคือ ช่วงอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 29 ปี (95 คน) ผู้บริหารเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรเพื่อลดช่องว่างอายุ โดยการค้นหาบุคลากรที่มีศักยภาพ สามารถพัฒนาและปรับสมรรถนะให้เป็นบุคลากรรุ่นใหม่สมรรถนะสูง ที่ปฏิบัติงานตำแหน่งข้าราชการ หรือพนักงานราชการ อายุระหว่าง 25-40 ปี ทำงานในกรมไม่น้อยกว่า 2 ปี ผลงานดี มีความรับผิดชอบ ระดับดีมาก-ดีเด่น มีคุณธรรม จริยธรรม คัดเลือกเพื่อพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ การจัดทำยุทธศาสตร์ ทักษะการคิด วิเคราะห์ การเขียนโครงการ บริหารความเสี่ยง เน้นการทำงานเป็นทีม ปลุกฝังความรัก ความผูกพัน และสร้างความรักและภาคภูมิใจในองค์กร ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรรุ่นใหม่ให้มีสมรรถนะสูง ทำให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงในการกิจและองค์กร

สร้างโอกาสให้กับกรมในการใช้ความสามารถของบุคลากรรุ่นใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเตรียมความพร้อมสมรรถนะของบุคลากรรุ่นใหม่ให้มีทักษะสากล ก้าวสู่ศตวรรษที่ 21

ดำเนินการอบรม SYTO รุ่นที่ 1 โดยวิทยากรที่มากด้วยประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถจากหลากหลายองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน โดย Harvard Asia Consulting co., ltd. เริ่มหลักสูตรอบรมตั้งแต่เดือนตุลาคม 2562 จนจบหลักสูตรในเดือนกรกฎาคม 2563 มีจำนวนผู้จบหลักสูตรทั้งสิ้น 36 คน ซึ่งปฏิบัติงานในทุกระดับหน่วยงานของกรม

แผนปฏิบัติการราชการที่ 4 บริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล (Governance Excellence)

เป้าหมาย

การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในระบบสุขภาพมีความเข้มแข็งและยั่งยืน

4.1 แผนงานพัฒนาระบบบริหารจัดการ ให้มีคุณภาพ และวางระบบต่อต้านทุจริต และประพฤติมิชอบ

1) พัฒนาระบบบริหารและปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ สู่องค์กรสมรรถนะสูงตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีการพัฒนาระบบติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์ของงานตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ โดยจัดทำคู่มือการรับรองการปฏิบัติราชการและการประเมินผลระดับหน่วยงาน มีการให้ความรู้บุคลากรให้เกิดทักษะในการจัดทำตัวชี้วัด และ PA ของอธิบดี รวมทั้งการกำกับติดตามทุกเดือน ซึ่งร้อยละ 80 ของ PA อธิบดีเป็นไปตามเป้าหมายตาม Small success มีการกำหนด KPI ระดับหน่วยงานเพื่อประเมินประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และการพัฒนาองค์กร จำนวน 57 ตัวชี้วัด ซึ่งร้อยละของหน่วยงานที่บรรลุผลสัมฤทธิ์ระดับมาตรฐานขั้นสูง ร้อยละ 90 (เกณฑ์ร้อยละ 80)

มีการพัฒนาคุณภาพองค์กรมุ่งสู่รางวัลคุณภาพ ซึ่งในปี 2563 กรมได้ส่งประกวดรางวัลเลิศรัฐ สาขาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) รอบที่ 1 จำนวน 3 หมวด ได้แก่ หมวด 2 หมวด 3 และหมวด 5 และผ่านการคัดกรองเอกสารการส่งประกวดรางวัลเลิศรัฐฯ รอบที่ 2 จำนวน 2 หมวด ได้แก่ หมวด 2 และหมวด 3 ทั้งนี้กรมฯ ได้รับการตรวจประเมินรางวัลเลิศรัฐ ณ พื้นที่ปฏิบัติงานหมวด 2 การวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการสื่อสารสู่การนำไปปฏิบัติ

ผ่านรอบที่ 2

ได้รับการตรวจประเมินพื้นที่ปฏิบัติงาน

ไม่ผ่านรอบที่ 3

เล่มรายงานผลการดำเนินการพัฒนาองค์กร (AR)

เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร โดยมีการขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุข 8 ด้าน ได้แก่ Happy Body Happy Money Happy Relax Happy Brain Happy Society Happy Family Happy Heart และ Happy Soul รวมทั้งมีกิจกรรมศึกษาดูงานหน่วยงานที่เป็นต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมองค์กร (One day trip) จำนวน 2 ครั้ง

เริ่มปี 2561
ปัจจุบันมีสมาชิก
336 คน

ร่วมปันสุข
1 มิ.ย. – 7 ส.ค.63

สถานี DTAM
โดย DJ จิตอาสา
22 มิ.ย. – 30 ก.ย.63

2) **พัฒนาคุณภาพและเครือข่ายงานตรวจสอบภายใน** มีการตรวจสอบผลการดำเนินงานโครงการของกรม พบว่าข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงาน ด้านการเงิน การบัญชีและพัสดุ ลดลงจากเดิม

3) **พัฒนาระบบบริหารจัดการงานสนับสนุนสู่องค์กรคุณภาพ** การปฏิบัติราชการสู่องค์กรสมรรถนะสูงตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยมีจำนวน KPI ม.44 ผ่านความเห็นชอบจาก สำนักงาน ก.พ.ร. 3 ตัวชี้วัด มี KPI ที่เป็น PA ของอธิบดีผ่านความเห็นชอบจากสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข 5 ตัวชี้วัด ซึ่งร้อยละ 80 ของ PA อธิบดีเป็นไปตามเป้าหมาย

4) **เสริมสร้างความปลอดภัยภายในสถานที่กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก** จัดทำและซ้อมแผนเสริมสร้างความปลอดภัยในสถานที่ราชการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยอย่างเป็นรูปธรรม บุคลากรมีทักษะ สมรรถนะด้านการป้องกันอัคคีภัยเบื้องต้น สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์

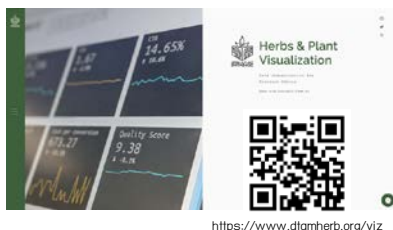
5) พัฒนากฎหมายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจ พัฒนา ปรับปรุง ทบทวนแก้ไขกฎหมาย จัดทำกฎหมาย กฎ ระเบียบ เพื่อสนับสนุนกลไกการดำเนินงานด้านการคุ้มครองภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ และผลิตภัณฑ์สมุนไพร รวมทั้งสิ้น 13 ฉบับ และจ้างเหมาแปลกฎหมาย ร่างพระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562 พร้อมกฎหมายลำดับรอง เป็นภาษาอังกฤษ

6) ป้องกันปราบปรามทุจริตประเมิน ITA ผ่านตามเกณฑ์ที่กระทรวงกำหนด สร้างจิตสำนึกเพื่อสร้างพฤติกรรมซื่อสัตย์ สุจริต และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม มีการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) ที่ร้อยละ 87.77 มีการใช้แนวทางปลูกฝังวิถีคิด ปลูกจิตสำนึก ให้มีวัฒนธรรมและพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต โดยการอบรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เสริมสร้างวินัย และมีการจัดทำแผนการ ประเมินความเสี่ยงการทุจริต ประจำปี พ.ศ. 2563

4.2 แผนงานพัฒนาระบบการทำงานให้ เป็นองค์กรทันสมัยและมีขีดสมรรถนะสูง

1) พัฒนาระบบงานดิจิทัล มีระบบ Visualization รายงานข้อมูลด้าน ความต้องการวัตถุดิบสมุนไพร ในโรงงาน ผลิตภัณฑ์สมุนไพร โรงพยาบาลของรัฐใน สังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน GMP

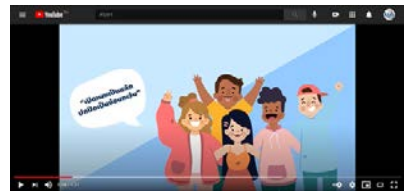

2) พัฒนาระบบเครือข่าย ซอฟต์แวร์ บริหารจัดการ และ Private Cloud รองรับ องค์กรอัจฉริยะ กรมได้จัดหาซอฟต์แวร์ บริหารจัดการ และ Private Cloud ติดตั้ง ซอฟต์แวร์และอุปกรณ์ในห้อง Data center จึงมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มี ประสิทธิภาพ รองรับการใช้งานของ บุคลากรอย่างเพียงพอ มีระบบเครือข่าย สารสนเทศที่รองรับการให้บริการ ระบบงานต่าง ๆ เพิ่มประสิทธิภาพการรับ-ส่ง ข้อมูลได้อย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว ปลอดภัย มั่นคง และทันต่อสถานการณ์

3) พัฒนาคุณภาพสารสนเทศองค์ความรู้และข้อมูลการบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก มีการบันทึกสารสนเทศฐานภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยฉบับภาษาอังกฤษ 2,000 รหัสในระบบ TTDKL และบันทึกข้อมูลองค์ประกอบของเครื่องยาตำราการแพทย์แผนไทยของชาติและตำรับยาแผนไทยของชาติ ได้แก่ ตำรายาพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมสมเด็จพระปราวเรศวริยาลงกรณ์ รัตนโกสินทร์ศก 110 จำนวน 69 ตำรับ ศิลาจารึกวัดราชโอรสารามฯ จำนวน 105 ตำรับ ศิลาจารึกวัดพระเชตุพนฯ จำนวน 300 ตำรับ เพื่อเป็นรหัสมาตรฐานที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นแหล่งอ้างอิงให้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อป้องกันการนำองค์ความรู้ดั้งเดิมไปใช้อย่างไม่เหมาะสม อีกทั้งมีการปรับปรุงระบบสารสนเทศการบริการการแพทย์แผนไทยฯ (HDC TTM Service) เพื่อใช้ในการติดตามผลการดำเนินงานตัวชี้วัดระดับกระทรวงสาธารณสุข

โดยเพิ่มรายงานสัดส่วนการใช้ยาสมุนไพร/ปรับปรุงรายงาน นวด อบ ประคบ เพิ่มรายการยาสมุนไพรในฐานข้อมูลตำรายาแผนไทย และจัดทำคู่มือแนวทางการบันทึกข้อมูล ตรวจสอบรายงานการบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

4) สร้างความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 จัดทำข้อมูลพ.ร.บ. ในรูปแบบโมชันกราฟิกส์ เพื่อใช้ในการอบรมผ่านระบบ e-learning สามารถให้บริการข้อมูลข่าวสารของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ข้อมูลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2540 ความรู้ทางวิชาการ ข่าวประชาสัมพันธ์ และข้อมูลทั่วไปให้กับประชาชนได้อย่างเป็นระบบ

4.3 แผนงานพัฒนากลยุทธ์และกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนงานในระดับภูมิภาค

1) พัฒนาและขับเคลื่อนกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์ พัฒนา

แผนปฏิบัติการราชการกรมและขับเคลื่อนงานสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติฯ บันทึกข้อมูลและรายงานผลทุกโครงการในระบบ eMENS CR รับฟังข้อเสนอการพัฒนางานการแพทย์แผนไทยในส่วนภูมิภาค นำไปสู่การพัฒนางานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563-2565 และ พ.ศ. 2566-2570 มี Action Plan ภายใต้แผนปฏิบัติการราชการฯ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เพื่อใช้ขับเคลื่อนและกำกับติดตามงานของผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง

2) การตรวจราชการและขับเคลื่อนระบบบริการสุขภาพสู่ต้นแบบบริการด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เกิดกลไกการกำกับ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่สอดคล้องตามนโยบายและตัวชี้วัดของหน่วยงานสาธารณสุขทุกระดับ ครอบคลุมในพื้นที่เขตสุขภาพ บุคลากรด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจากหน่วยงานทุกระดับ ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลทุกระดับ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้การให้บริการและพัฒนางานด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ผ่านการรายงานผลการตรวจราชการระดับจังหวัด 76 จังหวัด (ตก.1) ระดับเขตสุขภาพ 12 เขตสุขภาพ (ตก.2) และข้อสั่งการ/ข้อเสนอแนะผลการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข (ตก.3) รวมทั้งมีการประกวดพื้นที่ต้นแบบดีเด่นแห่งชาติด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก ประจำปี พ.ศ. 2563 ได้พื้นที่ต้นแบบดีเด่นแห่งชาติฯ ระดับเพชรและระดับประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2563 ดังนี้

ระดับเพชร

ประเภทสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

เขต 7 สสจ.มหาสารคาม

ประเภทโรงพยาบาลชุมชน

เขต 11 รพ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช

ระดับประเทศ รางวัลชนะเลิศ

ประเภทสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

เขต 7 สสจ.ขอนแก่น

ประเภทโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป

เขต 7 รพ.สิรินธร จ.ขอนแก่น

ประเภทโรงพยาบาลชุมชน

เขต 11 รพ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี

ประเภทโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

เขต 11 รพ.สต.เกาะแก้ว จ.ภูเก็ต

แผนปฏิบัติการที่ 5

ภูมิปัญญาเป็นเลิศ (Wisdom Excellence)

เป้าหมาย

ภูมิปัญญาได้รับคุ้มครองและส่งเสริมให้เป็นศาสตร์
ของแผ่นดินและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศไทย

5.1 แผนงานวิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ ให้มีความเข้มแข็ง

1) ศึกษาความปลอดภัยและ ประสิทธิผล ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร

- ✧ ตำรับยาอภัยสาลีในผู้ป่วยโรคปอด
อุดกั้นเรื้อรัง
- ✧ การนวดไทยเพื่อการบูรณาการร่วม
ฟื้นฟูผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองใน
สถานบริการสาธารณสุข (ระยะที่ ๒)
- ✧ ความปลอดภัยตำรับยาแผนไทยที่มี
กัญชา กระเทียมเป็นส่วนประกอบ
6 ตำรับ ได้แก่ ยาแก้ลมแก้เส้น ยาทา
ริดสีดวงทวารหนักและโรคผิวหนัง
ยาน้ำมันสนั่นไตรภพ ยาแก้ร้อนไม่หลับ
ยาแก้ไข้ผอมเหลือง ยาอัมฤตย์ไอสด
และยาไฟอาวุธ

- ✧ การใช้สมุนไพรรูปแบบโฮมีโอพาธี
ต่อระยะการฟื้นตัวในการติดของ
กระดูกในผู้สูงอายุกระดูกหักแบบปิด
- ✧ พัฒนาการแพทย์ทางเลือกเข้าสู่ระบบ
บริการสุขภาพ กรณีศึกษาเอนไซม์จาก
สับปะรด
- ✧ พัฒนาระบบการดูแลสุขภาพในชุมชน
ตาม ภูมิ ปัญญา หมอพื้น บ้าน
กรณีศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนต่อ
หน่วยงานส่งเสริมสุขภาพและการ
ป้องกันโรค ในสถาน บริการ
สาธารณสุขของชุมชน
- ✧ หักลดการพอกเข่าในกลุ่มผู้ป่วยโรคลม
จับโป่งแห้งเข่าในสถานบริการ
สาธารณสุขของรัฐ
- ✧ การอบสมุนไพรเพื่อบรรเทาอาการ
ปวดเข่าในผู้ป่วยโรคลมจับโป่งแห้งเข่า
- ✧ การแช่เท้าด้วยสมุนไพรในสูตรตำรับ
ยาถูกกระทบในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่
2 ที่มีอาการขาเท้า

- ❖ การติดตามลักษณะการใช้และคุณภาพชีวิตของผู้ใช้น้ำมันกัญชา ในทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ❖ การศึกษาองค์ความรู้ด้านการแพทย์พื้นบ้านต่อการสร้างระบบการแพทย์พื้นบ้านที่เป็นมาตรฐานใน 4 ภูมิภาค
- ❖ การสกัดตำรับยาปลูกไฟธาตุและการตรวจวิเคราะห์สารบ่งชี้ทางเคมี (chemical marker) ของสารสกัดตำรับยาปลูกไฟธาตุ

2) ศึกษา พัฒนารูปแบบและแนวทางการใช้ตำรับยาแผนไทย การบำบัดรักษาฟื้นฟูที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้ในการดูแลรักษาผู้ป่วยทำให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

- ❖ ตำรับยาแผนไทย (เบญจอำมฤตย์) ในการรักษาผู้ป่วยมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดีในโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทย ทั้งหมด 4 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชสว่างแดนดิน จ.สกลนคร โรงพยาบาลอุ้มทอง จ.สุพรรณบุรี และโรงพยาบาลขุนหาญ จ.ศรีสะเกษ

- ❖ น้ำมันกัญชาและตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาผสมอยู่ในการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง
- ❖ การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยที่เสพติยาเสพติด ด้วยการแพทย์แผนไทย

3) พัฒนาศักยภาพการศึกษาวิจัย

ในคนด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ดำเนินการอบรมผู้วิจัยทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และวิธีการเขียนโครงร่างการวิจัย ซึ่งมีโครงการวิจัยที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาวิจัยในคนฯ 13 โครงการ ดังนี้

- ❖ การศึกษานำร่องผลของสารสกัดฟ้าทะลายโจรขนาดสูงต่อผู้ป่วยโรคโควิด-19 ระดับความรุนแรงน้อย
- ❖ การศึกษาติดตามผลการใช้ยาน้ำมันสนันไตรภพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและชุมชน

- ✧ การศึกษาประสิทธิผลและความปลอดภัยเบื้องต้นของการใช้ตำรับยาแก้ลมแก้เส้นในการรักษาอาการปวดกล้ามเนื้อบ่า
- ✧ โครงการเฝ้าระวังความปลอดภัยในการใช้ตำรับยาที่มีกัญชาปรุงผสมของผู้มารับบริการในคลินิกกัญชาทางการแพทย์แผนไทย ณ สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ
- ✧ การประเมินผลความรู้และการปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพที่ผ่านการอบรมการใช้ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสม
- ✧ ผลการรักษาแผลร้อนในด้วยยาเขียวหอมชนิดผง
- ✧ การศึกษาประสิทธิผลและความปลอดภัยของยาตำรับมธุระหะกับยาแผนปัจจุบันในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 รายใหม่
- ✧ การศึกษาคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของการใช้ตำรับยอดยาดำประมงในการรักษาผู้ป่วยมะเร็งระยะแพร่กระจาย
- ✧ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการขาดนัดการรักษาของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายที่ได้รับการรักษาแบบประคับประคองในคลินิกกัญชาทางการแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน

- ✧ การศึกษาสารสำคัญและฤทธิ์ต้านการอักเสบของน้ำมันไพลที่สกัดตามวิถีภูมิปัญญาไทยเพื่อปรับใช้ในอุตสาหกรรมขนาดย่อม
- ✧ ประสิทธิภาพของยาโฮมิโอพาธีย์ ตำรับยูฟาโทเรียม เพอร์ฟอเลียทุม 200 ซีซี ในการควบคุมโรคไข้เลือดออก
- ✧ ประสิทธิภาพและความปลอดภัยของการใช้ Amica 200c และ Symphytum 30c (รูปแบบโฮมิโอพาธีย์) ต่อระยะการฟื้นตัวในการติตของกระดูกในผู้สูงอายุกระดูกหักแบบปิด
- ✧ การศึกษาประสิทธิผลของแคปซูลผักชีต่อการขับสารตะกั่วออกจากร่างกาย

4) พัฒนาภาคีเครือข่ายนักวิจัยด้าน

การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก มีนักวิจัยเข้าร่วม 432 คน ได้งานวิจัย 49 เรื่อง ได้หลักสูตรออนไลน์ด้านการวิจัย การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 1 หลักสูตร มีผลงานวิชาการได้รับการตีพิมพ์อย่างน้อย 10 เรื่อง

5) บริหารจัดการความรู้กรมการแพทย์

แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก มีการจัดการความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกสู่การใช้ประโยชน์ มีการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายการจัดการความรู้ฯ

โดยจัดกระบวนการชุมชน แห่งการเรียนรู้ (COPs) 6 ครั้ง จัดทำรายงานการสาธารณสุขไทย ปี 2560-2563 (Health Profile TTM) เพื่อใช้ประโยชน์และเป็นแหล่งอ้างอิง แปรบทความย่อเป็นภาษาอังกฤษ 45 เรื่อง และจัดทำวารสารกรมการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก 3 ฉบับ ได้แก่ ปีที่ 17 ฉบับที่ 3 ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 และ ปีที่ 18 ฉบับที่ 2

5.2 แผนงานคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทยฯ **สู่การใช้ประโยชน์**

1) บูรณาการการคุ้มครองและใช้ประโยชน์ ความหลากหลายของทรัพยากรพันธุกรรม และภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย (อพ.สธ) มีแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์พันธุกรรม พืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ ทางเลือก จัดทำข้อเสนอมาตรการคุ้มครอง สมุนไพรและถิ่นกำเนิดตามสถานการณ์ใน ส่วนพื้นที่จัดทำแผนคุ้มครองสมุนไพร และ แนวทางจัดการพื้นที่ถิ่นกำเนิดสมุนไพรและ ที่ดินเอกชน เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสมุนไพร และพื้นที่ถิ่นกำเนิดสมุนไพร และมีการ ประกาศคุ้มครองสมุนไพรให้เป็นสมุนไพร ควบคุม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและ ส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542

2) ขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อ คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทย เกิดกลไกรองรับภารกิจ ตามกฎหมายโดยคณะกรรมการคุ้มครองฯ พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายลำดับ รอง 8 ฉบับ ร่างแผนจัดการเพื่อคุ้มครอง สมุนไพร รายการตำรับ/ตำราของชาติ 57 รายการ 5,245 ตำรับ

3) ขับเคลื่อนการดำเนินงาน ด้านภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. 2562 เสริมสร้างศักยภาพและบทบาท ของภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านและ ขับเคลื่อนการรับรองสถานภาพหมอ พื้นบ้าน ปี 2563 มีหมอพื้นบ้านได้รับ หนังสือรับรองตามระเบียบกระทรวง สาธารณสุขฯ พ.ศ.2562 จำนวน 241 คน มีคู่มือการรับรองหมอพื้นบ้านตามระเบียบ กระทรวงฯ พ.ศ. 2562 และดำเนินการ คัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี 2563 คือ นายหมวก คงศรี จังหวัดนราธิวาส

4) พัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย มีคู่มือสำหรับเผยแพร่ประชาชน 3 ฉบับ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและ

สมุนไพรรวมทั้งได้รับประโยชน์ การช่วยเหลือและการสนับสนุนต่าง ๆ จากการขอรับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองภูมิปัญญา

5) สนับสนุนการจัดงานวันภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยแห่งชาติและวันพระบิดาแห่งการแพทย์แผนไทย ดำเนินการจัดกิจกรรมงานวันภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยแห่งชาติ และการเฉลิมพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวพระมหาเจษฎาราชเจ้า รัชกาลที่ 3 “พระบิดาแห่งการแพทย์แผนไทย” ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์) ภายในงานมีเวทีเสวนา บรรยาย แลกเปลี่ยนความรู้ ศาสตร์การแพทย์แผนไทย โดยผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว

สู่การประยุกต์การนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยของชาติไปใช้ประโยชน์ในการดูแลตนเอง สังคม และประเทศชาติ

5.3 แผนงานสร้างบทบาทเชิงรุกในเวทีต่างประเทศ

1) จัดประชุมระหว่างประเทศเพื่อพัฒนา Practice Guidelines of Traditional & Complementary Medicine in ASEAN ครั้งที่ 2 ประเทศไทยได้แสดงศักยภาพในฐานะประเทศผู้นำด้านการแพทย์ดั้งเดิม ใน Health Cluster 3 ดำเนินการติดตามงาน ประสานข้อมูลจากประเทศสมาชิก ASEAN ในส่วนที่ประเทศต่าง ๆ รับผิดชอบ ส่วนประเทศไทยได้มีเอกสาร T&CM Practice Guidelines in ASEAN ในส่วนของประเทศไทย (Thailand section) ที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศสมาชิกอาเซียน สำหรับนำไปพัฒนาต่อยอดแนวทางการให้บริการการแพทย์ดั้งเดิมและการแพทย์เสริมให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศตนเอง

เป็นประโยชน์ต่อประเทศสมาชิกอาเซียน ในการจัดทำคู่มือเวชปฏิบัติด้านการแพทย์ ดั้งเดิม และได้ร่างเอกสาร T&CM Practice Guidelines in ASEAN เพื่อใช้ในการประชุม ระหว่างประเทศ และร่างเอกสาร รายงานการ วิเคราะห์สถานการณ์การแพทย์ดั้งเดิมใน อาเซียน และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนา การแพทย์ดั้งเดิมให้มีคุณภาพ (Technical Report on Situation Analysis and Recommendations on T&CM services in the Health Care Systems of AMS) และได้แนวทางในการกำหนดทิศทางความ ร่วมมือด้านการแพทย์ดั้งเดิมในอาเซียนใน ระยะถัดไป (พ.ศ. 2564-2568)

2) ประชุมวิชาการไทย-เชียงใหม่ ครั้งที่ 13 และการประชุมคณะกรรมการ ความร่วมมือด้านการแพทย์ไทย-จีน ระหว่างกรมการแพทย์แผนไทยและการ แพทย์ทางเลือกและคณะกรรมการวิชาการ สาธารณสุขและการวางแผนครอบครัว เทศบาลนครเชียงใหม่ ครั้งที่ 13

มีผลงานวิชาการที่ผ่านการคัดเลือกจากการ ประชุมคณะกรรมการในการจัดประชุม วิชาการไทย-เชียงใหม่ ครั้งที่ 13 และ การประชุมคณะกรรมการความร่วมมือ ด้านการแพทย์ไทย-จีน ฝ่ายไทยสำหรับ นำเสนอในงานประชุมวิชาการไทย-เชียงใหม่ ครั้งที่ 13 ณ นครเชียงใหม่ สาธารณรัฐ ประชาชนจีน จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่

- (1) การศึกษาประสิทธิผลและความ ปลอดภัยของยามจรูเมหะ (สูตรอาจารย์ นิรันดร์ พงศ์สร้อยเพชร และมูลนิธิฟื้นฟู การแพทย์ไทยเดิม ในพระราชูปถัมภ์ฯ) ในการรักษาผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2
- (2) ประสิทธิภาพและความปลอดภัยทาง คลินิกของตำรับยาอภัยสาลีในผู้ป่วยโรคปอด อุดกั้นเรื้อรังคงที่ ระดับที่ 1-2
- (3) Efficacy and safety of Luangsurat cream, Thai herbal formulary, in diabetic foot ulcers: Randomized placebo controlled trial

3) พัฒนามาตรฐานการแพทย์แผนจีนในประเทศไทย พัฒนารูปแบบบริการการแพทย์แผนจีนในประเทศจีนในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ได้แก่ รพ. หลวงพ่อเป็น และรพ. กระจุกมุ่มแบน โดยมีการบันทึกข้อมูลประวัติ การวินิจฉัย การรักษาและการประเมิน เพื่อสามารถใช้เก็บข้อมูลการวิจัยได้ ทั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลสำหรับการทำแนวทางเวชปฏิบัติ ผังเข็มรักษาโรคหลอดเลือดสมองจาก 5 โรงพยาบาล เสนอโครงสร้างวิจัยผ่านคณะกรรมการจริยธรรม (EC) พิจารณา และจัดพิมพ์หนังสือแนวทางการจัดบริการ ผังเข็มโรคหลอดเลือดสมองระยะฟื้นฟู

หนังสือแนวทางการจัดการบริการฟื้นฟูโรคหลอดเลือดสมองระยะฟื้นฟู

4) รวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้กระบวนการแปรรูปที่เหมาะสมของเครื่องยาไทย-จีน จัดทำต้นฉบับแนวทางการแปรรูปเครื่องยาจีน ฉบับ 3 ภาษา จีน-ไทย-อังกฤษ

หมวดที่ 1 : ความรู้ทั่วไปในการแปรรูปสมุนไพรจีน

หมวดที่ 2 : การแปรรูปสมุนไพรรายชนิดจำนวน 8 ชนิด สำหรับเป็นแนวทางการแปรรูปเครื่องยาจีนสมุนไพรจีน ให้มีความถูกต้อง ใช้เป็นแหล่งอ้างอิงให้กับแพทย์แผนจีน ประชาชน กลุ่มผู้ปลูกและแปรรูปสมุนไพรจีนได้

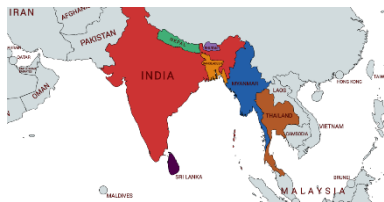
5) ความร่วมมือด้านการแพทย์ดั้งเดิมในกรอบอาเซียน กรมได้เข้าร่วมการประชุม Senior Officials Meeting on Health Development : SOMHD รายงานความก้าวหน้าของกิจกรรมที่ประเทศไทยเป็นประเทศนำ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประเทศอินโดนีเซียซึ่งเป็นเจ้าภาพจึงจัดการประชุมรูปแบบออนไลน์ ในชื่อการประชุม 10th ASEAN Plus Three SOMHD และ 10th ASEAN China SOMHD เพื่อให้ทุกประเทศได้รายงานผลการดำเนินกิจกรรม T&CM ภายใต้แผนงาน ASEAN Health Cluster 3 และ MOU ASEAN China on Health Cooperation

6) ความร่วมมือทวิภาคีด้านการแพทย์ดั้งเดิมระหว่างไทยกับเมียนมา เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เจ้าภาพไม่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมได้

7) ติดตามความเคลื่อนไหวสถานการณ์ของเวทีระหว่างประเทศด้านกฎหมาย หรือความตกลงในระดับสากลที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อ การคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ความร่วมมือด้านการแพทย์ดั้งเดิมในกรอบ BIMSTEC กรมได้เข้าร่วมการประชุมคณะทำงานด้านการแพทย์ดั้งเดิมภายใต้กรอบ BIMSTEC ครั้งที่ 3 (the Third Meeting of the BIMSTEC Task Force on Traditional Medicine) (3rd BTFTM) ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ สหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยเนปาล

และมีการติดตามกิจกรรมตามข้อตกลงภายใต้แผนปฏิบัติงาน ดังนี้ การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และข้อมูลด้านการแพทย์ดั้งเดิมร่วมกัน การทำวิจัยโรคที่เป็นปัญหาในภูมิภาคร่วมกัน การพัฒนาบุคลากรด้านการแพทย์ดั้งเดิม ครอบคลุมการให้ทุนการศึกษาและการจัดการการฝึกอบรม การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ภูมิภาคด้านการคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรม ภูมิปัญญาการแพทย์ดั้งเดิม และทรัพย์สินทางปัญญา

แผนปฏิบัติการที่ 6 การสร้างความสามารถในการแข่งขันเป็นเลิศ (Competitiveness Excellence) ในการแข่งขันเป็นเลิศ (Competitiveness Excellence)

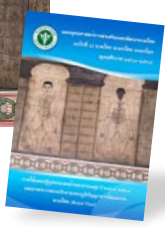
เป้าหมาย

ประชาชนและนักท่องเที่ยวมีความเชื่อมั่นในบริการการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพรที่มีคุณภาพ และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ

6.1 แผนงานพัฒนาการแพทย์แผนไทย และสมุนไพรสู่อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร

1) พัฒนาการนวดไทยภูมิปัญญาไทยอัตลักษณ์ไทย มีการรวบรวมองค์ความรู้ด้านการนวดไทย และจัดทำคู่มือมาตรฐานด้านการนวดไทย และเผยแพร่ให้ผู้ประกอบวิชาชีพและบุคลากรด้านการนวดไทย โดยอยู่ระหว่างการจัดทำร่างคู่มือชุดความรู้การนวดไทยแบบจตุรพลกษิ์ร่างคู่มือชุดความรู้การนวดไทยสำหรับนักกีฬา เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อไป

2) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์และมาตรการรองรับของประเทศไทย ในการขึ้นทะเบียนนวดไทย เป็นรายการตัวแทนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติที่บัญชีเนสโก ขับเคลื่อนการนวดไทย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนานวดไทย (ฉบับที่ 1) นวดไทย มรดกไทย มรดกโลก พ.ศ. 2563-2565 ซึ่งปีงบประมาณ พ.ศ.2563 นวดไทยได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น Intangible Cultural Heritage (ICH) หรือมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติขององค์การยูเนสโก

6.2 แผนงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย

1) พัฒนาศูนย์สุขภาพดี (Thai Traditional Medical Wellness Center)

และยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงามและแพทย์แผนไทยครบวงจร รมได้ศึกษาแนวทางการจัดตั้งต้นแบบศูนย์ การแพทย์ผสมผสานเพื่อสุขภาพดี และจัดทำ โปรแกรมปรับสมดุลสุขภาพน้ำดีและระดับ เป็นคอร์สดูแลสุขภาพ ควบคู่กับการจัดทำ กรอบแนวคิด (Mapping) รูปแบบการพัฒนา ศูนย์ฯ ใน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพังงา แม่ฮ่องสอน และมหาสารคาม

ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง และกรมได้ สนับสนุนการพัฒนารูปแบบให้เป็นศูนย์ การแพทย์ผสมผสานเพื่อสุขภาพดีตาม บริบทของพื้นที่ สู่เส้นทางท่องเที่ยว เชิงสุขภาพด้านการแพทย์แผนไทย และ ดำเนินการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวใน เมืองสมุนไพร (Herbal City) 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สงขลา เชียงราย พิษณุโลก และอุดรธานี เกิดเส้นทาง การท่องเที่ยว 10 เส้นทาง มีผลิตภัณฑ์จาก สมุนไพรที่ได้รับการพัฒนาต่อยอดใน คลัสเตอร์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงามและแพทย์แผนไทย 24 ผลิตภัณฑ์ รวมทั้งประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เชิงสุขภาพตามวิถีท้องถิ่นในกลุ่มเมืองสมุนไพร และมีผลิตภัณฑ์สมุนไพรเด่นจากสมุนไพร GI ประจำจังหวัด

6.3 แผนงานแปรรูป พัฒนาผลิตภัณฑ์ สร้างมูลค่าและพัฒนาผู้ประกอบการด้านสมุนไพร

1) ขับเคลื่อนสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ โดยใช้กลไกคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ และคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนภารกิจของคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ 5 คณะ โดยมีประกาศคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมผู้ประกอบการ 3 ฉบับ และแบ่งการขับเคลื่อนเมืองสมุนไพร โดยมีผลงานเด่นแต่ละคลัสเตอร์ ดังนี้

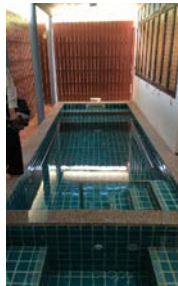

คลัสเตอร์เกษตรวัตถุดิบสมุนไพร (อานาจเจริญ สุรินทร์ มหาสารคาม อุทัยธานี สกลนคร):

(1) Matching ระหว่างเกษตรกรและผู้ประกอบการในระดับพื้นที่ (2) ตรวจวิเคราะห์วัตถุดิบสมุนไพรกว่า 42 ตัวอย่าง (สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและโลหะหนัก)

คลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพร (นครปฐม สระบุรี ปราจีนบุรี จันทบุรี): (1) มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกว่า 23 ผลิตภัณฑ์ (2) มีสถานที่ผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรกว่า 238 แห่ง (3) สร้างภาพลักษณ์และการส่งเสริมผู้ประกอบการ เช่น การแสดงนิทรรศการสินค้า ณ ห้างสรรพสินค้า ICON SIAM การจับคู่เจรจาธุรกิจ เป็นต้น

คลัสเตอร์ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงามและการแพทย์แผนไทย (เชียงใหม่ อุดรธานี สุราษฎร์ธานี สงขลา): (1) มีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเมืองสมุนไพรคลัสเตอร์ท่องเที่ยวกว่า 10 เส้นทาง (2) มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากสมุนไพรเด่น GI ที่สอดคล้องกับเส้นทางท่องเที่ยวกว่า 24 รายการ

2) ส่งเสริมผู้ประกอบการและให้คำปรึกษาสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ รองรับการพัฒนาศูนย์ให้คำปรึกษาผู้ประกอบการ/พัฒนาผลิตภัณฑ์และถ่ายทอดเทคโนโลยี มีศูนย์ให้ข้อมูลผู้ประกอบการสมุนไพร (One stop service): (1) แคตตาล็อกงานวิจัย (2) รายชื่อโรงงานที่รับ OEM (3) พ.ร.บ.ผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยมีการให้คำปรึกษา ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทุกวันจันทร์ สัปดาห์ที่ 3 ของเดือน จำนวน 139 ราย ด้านวิจัยและพัฒนานวัตกรรมจากสมุนไพร ทุกวันจันทร์ สัปดาห์ที่ 4 ของเดือน จำนวน 8 ราย ด้านการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำนวน 20 ราย รวมทั้งสิ้น 167 ราย จัดอบรมยกระดับผู้ประกอบการด้านต่าง ๆ เช่น เจาะลึกรูปแบบสมุนไพรไทยสู่ตลาดจีน อบรมหัวข้อโอกาสทางการค้าในบาห์เรนและอาหรับเอมิเรตส์ใหม่สมุนไพรไทย อบรมพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการสมุนไพรด้านการตลาดยุคดิจิทัล (ออนไลน์) รวมทั้งสิ้น 443 ราย มีการส่งเสริมภาพลักษณ์ทางการตลาด เช่น ประชาสัมพันธ์รูปแบบ Online: ภายในประเทศ ได้แก่ BEC-Tero Entertainment และ Thailandpostmart.com

ต่างประเทศ ได้แก่ taobao.com TMALL GLOBAL และ KLANGONE ประชาสัมพันธ์รูปแบบ Offline: การจับคู่เจรจาธุรกิจการค้ากับกลุ่มบริษัท คิง เพาเวอร์ อินเทอร์เน็ต เนชั่นแนล และบริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด ออกบูธจำหน่ายสินค้า ณ ห้างสรรพสินค้า คิง เพาเวอร์ ศรีวิภา และห้างสรรพสินค้า ICON SIAM และคัดเลือกผลิตภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพ (Premium Herbal Products) กว่า 208 ผลิตภัณฑ์

3) พัฒนาอุตสาหกรรมสารสกัดจากพืชสมุนไพรเพื่ออุตสาหกรรมยาแผนไทยและสมุนไพร กรมได้พัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมสมุนไพรไทยแลนด์ 4.0 ให้มีคุณภาพในระดับสากล รวบรวมข้อมูลแหล่งปลูกวัตถุดิบที่มีคุณภาพและหลากหลายสายพันธุ์วัตถุดิบสมุนไพร และจัดทำร่างมาตรฐานสารสกัดสมุนไพรจำนวน 3 ร่างฯ ได้แก่ อัญชัน มะขามป้อม และน้ำมันตะไคร้หอม

อีกทั้งยังมีห้องปฏิบัติการกลาง ที่มีระบบคุณภาพ ห้องปฏิบัติการ เครื่องมือวิทยาศาสตร์ได้รับการซ่อมแซมและบำรุงรักษาให้มีความพร้อมใช้งาน (Maintenance) มีการสอบเทียบ (Calibrate) ตามวิธีมาตรฐาน สามารถให้บริการแก่ผู้มารับบริการทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานได้ตามมาตรฐานสากล

4) พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์สมุนไพรสู่ตลาดสากล (OTOP) มีแนวคิดมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรม ยกระดับความสามารถในการแข่งขันเพื่อสร้างเศรษฐกิจ

เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาในชุมชน ความโดดเด่นเชิงวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ GI ที่ผ่านเทคโนโลยี นวัตกรรม คุณภาพมาตรฐาน และมีบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย โดยกระบวนการทำงานต้นทาง กลางทาง และปลายทาง

ต้นทาง มีการจัดทำระบบ Certificate of Analysis (COA) รองรับวัตถุดิบสมุนไพร จากแหล่งปลูกที่มีคุณภาพ การแปรรูปที่มีมาตรฐาน สำหรับป้อนโรงงานผลิต GMP และการส่งออกต่างประเทศ 5 ภูมิภาค ตรวจรับรองคุณภาพทางห้องปฏิบัติการของวัตถุดิบ สารสกัด และผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มีคุณภาพสู่สากล 260 ตัวอย่าง

กลางทาง มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ Premium สู่สากล 50 ผลิตภัณฑ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำมันหอมระเหย เพื่อรองรับธุรกิจ wellness & spa และนวัตกรรมไทย 10 ผลิตภัณฑ์

และปลายทาง มีการอบรมเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการไทย พิชิตตลาด Online อบรมให้ความรู้ ส่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรครบวงจร และมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรเชิงพาณิชย์และเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออก

6.4 แผนงานกัญชา กัญชง และกระท่อมทางการแพทย์แผนไทย

1) การศึกษาประสิทธิผลและความปลอดภัยตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชากระท่อม เป็นส่วนประกอบ มีการศึกษาวิจัย Clinic Research และ Pre Clinic Research รวม 9 โครงการ แบ่งเป็น การศึกษาวิจัย Clinic Research 7 โครงการ และการศึกษาวิจัย Pre Clinic Research 2 โครงการ

Clinic Research 7 โครงการ ดังนี้

(1) โครงการติดตามลักษณะการใช้และคุณภาพชีวิตของผู้ใช้น้ำมันกัญชาทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (Thai cannabis PQ study) มีวัตถุประสงค์: เพื่อประเมินผลน้ำมันกัญชาทางการแพทย์แผนไทยต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและศึกษาลักษณะการใช้กัญชาทางการแพทย์แผนไทย โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล : ESAS และ EQ-5D-5L มีสถานที่วิจัย : (เดิม) โรงพยาบาลในโครงการฯ 22 แห่ง และขอเข้าร่วมเพิ่ม 8 แห่ง

ผลการศึกษาเบื้องต้น : มีจำนวนผู้ป่วยที่ได้รับน้ำมันกัญชา 18,604 ราย ใช้ในโรค/ภาวะเป้าหมาย : นอนไม่หลับ ปวด มะเร็ง ไบโเกรน เบื่ออาหาร ภูมิแพ้ พาร์กินสัน และโรคชก ลักษณะการส่งใช้ : วันละ 1 ครั้ง ก่อนนอน พบว่าคุณภาพชีวิตผู้ป่วยที่ได้รับน้ำมันกัญชา (สูตรหมอคณา) ต่อเนื่อง 90 วัน จากแบบสอบถาม EQ-5D-5L มีคะแนนคุณภาพชีวิตเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 87.83 ทั้งกลุ่มผู้ป่วยที่มีโรคมะเร็งร่วมและกลุ่มผู้ป่วยที่ไม่มีโรคมะเร็ง ในโรค/ภาวะเป้าหมาย : นอนไม่หลับ ปวด มะเร็ง ไบโเกรน เบื่ออาหาร ภูมิแพ้ พาร์กินสัน และโรคชก

(2) โครงการศึกษาประสิทธิผลเบื้องต้นคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยของการใช้ตำรับยอดยาคำประมงในการรักษาผู้ป่วยมะเร็งระยะแพร่กระจาย การศึกษาวิจัยนี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาวิจัยในคนด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกแล้ว และอยู่ระหว่างการวิจัย เนื่องจากตำรับยอดยาคำประมงอยู่ในขั้นตอนพิจารณาให้เห็นในการขอใช้ประโยชน์ตำรับยาฯ เพื่อการปรุงเฉพาะราย เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

(3) โครงการความปลอดภัยและประสิทธิผลเบื้องต้นยาน้ำมันสนันไตรภพ ใน รพ.สต. การศึกษาวิจัยนี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาวิจัยในคน ด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และอยู่ระหว่างการเสนอของบประมาณจากกองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

(4) โครงการศึกษาประสิทธิผลและความปลอดภัยเบื้องต้นของการใช้ตำรับยาแก้ลมแก้เส้นในการรักษาอาการปวดกล้ามเนื้อขา การศึกษาวิจัยนี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาในคนด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และอยู่ระหว่างการวิจัย

(5) โครงการเฝ้าระวังความปลอดภัยในการใช้ตำรับยาที่มีกัญชา (5 ตำรับ) การศึกษาวิจัยนี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาในคนด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และอยู่ระหว่างการวิจัย

(6) โครงการประสิทธิผลและความปลอดภัยตำรับยาไทยสาธิตในผู้ป่วยปวดอุตกั้นเรื้อรัง การศึกษาวิจัยนี้ได้รับการพิจารณาให้ปรับแก้เพื่ออนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาวิจัยในคน ด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และทางทีมวิจัยเตรียมประชุมดำเนินการ

(7) โครงการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลและความปลอดภัยระหว่างตำรับยาสุขุไสยาสน์ที่มีกัญชาและไม่มีกัญชา ในผู้ป่วยนอนไม่หลับ การศึกษาวิจัยนี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาวิจัยในคนด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และการวิจัยอยู่ระหว่างการดำเนินงาน

Pre Clinic Research 2 โครงการ ดังนี้

(1) โครงการทดสอบการปนเปื้อนของสาร Aflatoxin และความเป็นพิษเฉียบพลันในสัตว์ทดลองของตำรับยาที่มีกัญชา

ผลการศึกษา การทดสอบการปนเปื้อนของสาร Aflatoxin ตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ จำนวน 14 ตำรับ ไม่พบการปนเปื้อนของสาร Aflatoxin ส่วนตำรับยาแก้โรคจิต พบการปนเปื้อนของสาร Aflatoxin B1 และ B2 ปริมาณ 12.10 และ 4.45 μ g/kg ตามลำดับ ซึ่งตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณาขึ้นทะเบียนตำรับยาแผนโบราณเกี่ยวกับมาตรฐานการปนเปื้อนเชื้อจุลินทรีย์และโลหะหนัก ไม่มีข้อกำหนดของการปนเปื้อนสาร Aflatoxin และทางกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ให้พิจารณาตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 98 พ.ศ. 2529 เรื่องมาตรฐานอาหารที่มีสารปนเปื้อน ซึ่งกำหนดไว้ คือ ตรวจพบสารปนเปื้อนสาร Aflatoxin ได้ไม่เกิน 20 ไมโครกรัม ต่ออาหาร 1 กิโลกรัม ดังนั้นตำรับยาแก้โรคจิต มีการปนเปื้อนของสาร Aflatoxin ไม่เกินข้อกำหนดตามมาตรฐานอาหาร ส่วนตำรับยาน้ำมันสนั่นไตรภพ ไม่สามารถตรวจวิเคราะห์การปนเปื้อนของสาร Aflatoxin ได้เนื่องจากตัวอย่างยาเป็นรูปแบบน้ำมัน

ซึ่งการตรวจวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถตรวจได้ในรูปแบบของผงแห้ง หรือพืชแห้งเท่านั้น และการทดสอบการเป็นพิษเฉียบพลันในสัตว์ทดลองของตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ 15 ตำรับ อยู่ระหว่างรอผลวิเคราะห์

(2) การศึกษาหาวิธีที่เหมาะสมในการลดพิษของระย่อม โดยการตรวจวิเคราะห์หาปริมาณ reserpine ในระย่อม (ตำรับยาแก้โรคจิต)

ผลการศึกษา ได้เตรียมตัวอย่างสมุนไพรระย่อมก่อนสตุ (รูปแบบผงแห้ง) จำนวน 2 ตัวอย่าง ได้แก่ แบบลอกเปลือก (ไม่คั่ว) และไม่ลอกเปลือก (ไม่คั่ว) และสมุนไพรระย่อมหลังสตุ (รูปแบบผงแห้ง) จำนวน 6 ตัวอย่าง ได้แก่ 1) ไม่ลอกเปลือก (คั่ว) 2) แช่น้ำปูนใส (คั่ว) 3) แช่น้ำมะนาว (คั่ว) 4) ทาปูนแดง (ย่าง) 5) แช่ ethyl alcohol 40% (คั่ว) 6) แช่น้ำขาวข้าว (คั่ว) ในส่วนการตรวจวิเคราะห์ปริมาณสารสำคัญ reserpine ในสมุนไพรระย่อม ด้วยวิธี HPLC อยู่ระหว่างดำเนินการ

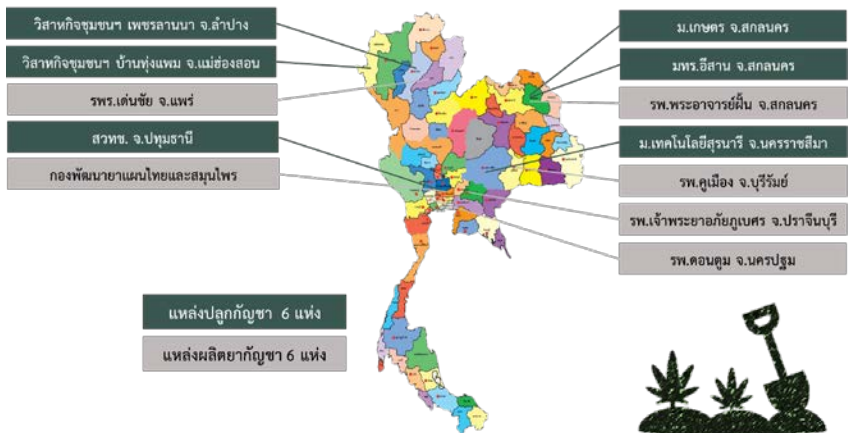

2) การส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากกัญชาและกระท่อมทางการแพทย์แผนไทย

- ✧ มีตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ จากตำรายาเกร็ดเสนาอ คณะกรรมการประเมินรับรองตำรับฯ พิจารณารับรองจำนวน 13 ตำรับ และมีตำรับยาแผนไทยที่มีกระท่อมปรุงผสมอยู่จากตำรายาของชาติ/ยาเกร็ดเสนาอ คณะกรรมการประเมินรับรองตำรับฯ พิจารณารับรองจำนวน 12 ตำรับ
- ✧ มีแหล่งปลูกกัญชาที่มีความร่วมมือร่วมกับกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และได้รับอนุญาตให้ดำเนินการแล้ว 6 แห่ง

- ✧ ซึ่งมีปริมาณการปลูกทั้งสิ้นจำนวน 12,350 กิโลกรัม (สด)/ปี มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว 4,918 กิโลกรัม (สด) มีแหล่งผลิตตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมในการผลิตตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่ 16 ตำรับ และน้ำมันกัญชา 6 แห่ง ได้ดำเนินการผลิตครบทั้ง 16 ตำรับ และผลิตน้ำมันกัญชา ภายใต้โครงการวิจัยได้ 255,500 ขวด และภายใต้การใช้แบบ SAS ได้ 5,700 ขวด ซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการจัดทำราคาอ้างอิงวัตถุดิบกัญชาและราคาขายตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่

- ✧ มีผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรการใช้กัญชาทางการแพทย์แผนไทยทั้งสิ้น 194 คน แบ่งเป็น แพทย์แผนไทย 83 คน แพทย์แผนไทยประยุกต์ 111 คน
- ✧ มีผู้ผ่านการอบรมการใช้กัญชาภายใต้รูปแบบพิเศษของการเข้าถึงยา SAS ทั้งสิ้น 501 คน
- ✧ มีการกระจายยาดำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาในสถานบริการที่มีการจัดบริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์แผนไทยรวม 368 แห่ง แบ่งเป็น โรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป 104 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 251 แห่ง โรงพยาบาลสังกัดกรม 11 แห่ง โรงพยาบาลอื่น ๆ 2 แห่ง โดยกระจายยาไปแล้ว 10 ตำรับ ได้แก่ ตำรับ สุขไสยาสน์ ทำลายพระสุเมรุ แก้มลม แก่เส้น ยาทาริดสีดวงทวารหนักและโรคผิวหนัง ไฟอาวุธ อโกลยสาลี ไพลาลี ยาแก้ลมขึ้นเบื้องสูง อัมฤตย์โอสถ และอัคินีวคณะ

- ✧ มีการกระจายยาน้ำมันกัญชาตำรับหอมเอชารวม 90 แห่ง แบ่งเป็น ภายใต้โครงการวิจัย 30 แห่ง ภายใต้รูปแบบพิเศษของการเข้าถึงยา (SAS) 60 แห่ง
- ✧ มีสถานบริการสาธารณสุขของรัฐที่จัดบริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์แผนไทย 368 แห่ง มีผู้รับบริการ 67,996 ครั้ง ผ่านเกณฑ์การคัดกรอง 65,093 ครั้ง มีการใช้น้ำมันกัญชา (ภายใต้โครงการวิจัย) 51,622 ครั้ง สุขไสยาสน์ 2,637 ครั้ง ทำลายพระสุเมรุ 1,769 ครั้ง แก้มลม แก่เส้น 1,105 ครั้ง ยาทาริดสีดวงทวารหนักและโรคผิวหนัง 2,184 ครั้ง อัมฤตย์โอสถ 214 ครั้ง อโกลยสาลี 276 ครั้ง ไฟอาวุธ 133 ครั้ง
- ✧ เริ่มเปิดให้บริการกัญชาทางการแพทย์ทางเลือก เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2563 ณ อาคารเรือนไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว FamMed รับประทานจากแพทย์แผนไทย

◇ โดยมีการใช้ตำรับเมตตาโอสถ และ ตำรับการุณยโอสถในการให้การรักษามีตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสมที่ผ่านการประเมินรับรองจาก คณะกรรมการประเมินรับรองตำรับฯ และคณะกรรมการอำนวยการฯ จำนวน 29 ตำรับ แบ่งเป็น ตำรับยาของหมอพื้นบ้าน 26 ตำรับ และตำรับยาของแพทย์แผนไทย/แพทย์แผนไทยประยุกต์ 3 ตำรับ (อยู่ระหว่างเสนอ คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เพื่อออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขต่อไป)

3) ผลิตน้ำมันกัญชาและตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสมอยู่

ดำเนินการผลิตตำรับยาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสม 16 ตำรับ ตามกรรมวิธีการปรุงยาแผนโบราณที่มีคุณภาพตามข้อกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ยาสำเร็จรูปกัญชาเพื่อใช้ประโยชน์ทางการแพทย์แผนไทยและการวิจัยทางคลินิก และผลิตน้ำมันกัญชาจากตำรับยาหมอพื้นบ้าน จำนวน 300,150 ขวด เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยในโครงการติดตามลักษณะการใช้และคุณภาพชีวิตของผู้ใช้น้ำมันกัญชา

ในทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และเพื่อใช้ในการบริหารช่องทางพิเศษแบบ Special Access Scheme จำนวน 10,000 ขวด

นำร่องผลิตตำรับเมตตาโอสถเพื่อการใช้ในสถานบริการของรัฐ โดยผลิตตำรับยาเมตตาโอสถ จำนวน 1,730 ขวด ส่งมอบสถานบริการของรัฐที่ได้รับอนุญาตเกี่ยวกับยาเสพติดที่ให้โทษในประเภทที่ 5 เพื่อใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ และได้ผลการศึกษาลักษณะทางกายภาพ เคมี และเชื้อจุลชีพ ตลอดจนศึกษาความคงสภาพ สภาวะเร่งและระยะยาว สามารถกำหนดแนวทางการเก็บรักษา สภาวะการเก็บรักษา และอายุการเก็บรักษาของตำรับเมตตาโอสถได้อย่างเหมาะสม เป็นตำรับเมตตาโอสถที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ยาสำเร็จรูปกัญชาทางกายภาพ เคมี และจุลชีพ

ส่วนที่ 4

รายงานด้านงบประมาณ

- งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2563
- งบประมาณต้นปีและหลังปรับลดตามพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย พ.ศ. 2563
- งบประมาณที่ได้รับและผลการเบิกจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

งบประมาณรายจ่าย

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2563

ต้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้รับจัดสรรงบประมาณตาม พ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ทั้งสิ้นจำนวน 400,002,900 บาท แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การระบาดของของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ขยายวงกว้างครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ถือเป็นภัยพิบัติสาธารณะร้ายแรง รัฐบาลจึงมีการปรับลดงบประมาณของหน่วยงานราชการตาม พ.ร.บ.โอนงบประมาณรายจ่าย พ.ศ. 2563

เพื่อนำไปใช้จ่ายสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 รวมทั้งกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือจำเป็น กรมจึงถูกปรับลดงบประมาณและคงเหลือสำหรับดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 350,058,500 บาท

จำแนกตามหมวดรายจ่าย (งบสุทธิ)

(หน่วย : ล้านบาท)

หมวด	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563	ลด/เพิ่ม	คิดเป็นร้อยละ
งบบุคลากร	117.8793	122.1904	+4.3111	3.66
งบดำเนินงาน	105.0319	165.8620	+60.8301	57.92
งบลงทุน	28.2704	35.1070	+6.8366	24.18
งบเงินอุดหนุน	25.0000	19.3833	-5.6167	-22.47
งบรายจ่ายอื่น	14.4300	7.5158	-6.9142	-47.92
รวม	290.6117	350.0585	+59.4468	+20.46

งบประมาณต้นปีและหลังปรับลด

ตาม พ.ร.บ.โอนงบประมาณรายจ่าย พ.ศ. 2563

แผนภูมิแสดงงบประมาณสุทธิ พ.ศ. 2563

1. ร้อยละงบประมาณ ต้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

งบบุคลากร
122.1904 ล้านบาท

งบดำเนินงาน
176.4799 ล้านบาท

งบเงินอุดหนุน
22.0000 ล้านบาท

งบลงทุน
67.9026 ล้านบาท

งบรายจ่ายอื่น
11.4300 ล้านบาท

2. ร้อยละงบประมาณหลังปรับลดตาม พ.ร.บ.โอนงบประมาณรายจ่าย พ.ศ. 2563

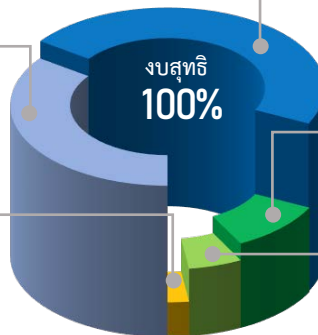

34.9%

งบบุคลากร
122.1904 ล้านบาท

2.2%

งบรายจ่ายอื่น
7.5157 ล้านบาท

47.4%

งบดำเนินงาน
165.8619 ล้านบาท

10.0%

งบลงทุน
35.1070 ล้านบาท

5.5%

งบเงินอุดหนุน
19.3833 ล้านบาท

งบประมาณที่ได้รับและผลการเบิกจ่าย

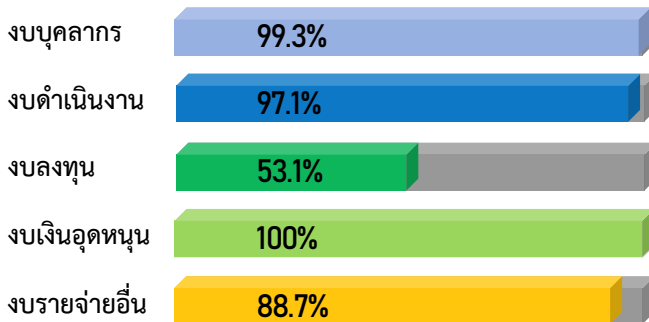
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

จำแนกตามหมวดรายจ่าย (งบสุทธิ)

(หน่วย : ล้านบาท)

หมวด	งบประมาณที่ได้รับสุทธิ	ผลเบิกจ่าย ณ วันที่ 30 ก.ย. 2563
งบบุคลากร	122.1904	121.3335
งบดำเนินงาน	165.8620	161.1195
งบลงทุน	35.1070	18.6394
งบเงินอุดหนุน	19.3833	19.3833
งบรายจ่ายอื่น	7.5158	6.6727
รวม	350.0585	327.1485

แผนภูมิแสดงงบประมาณที่ได้รับและผลการเบิกจ่าย

ภาพแสดง แผนภูมิร้อยละการเบิกจ่าย

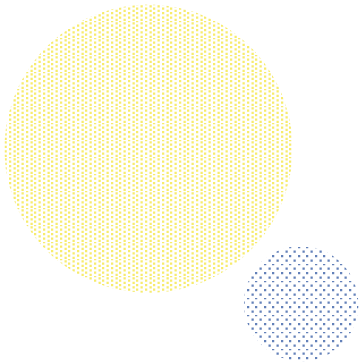
ทั้งนี้ กั้นไว้เบิกเหลือมปี จำนวน 12.2605 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 3.5

ส่วนที่ 5

แนวทางการดำเนินงาน ปี 2564

- สถานการณ์และปัจจัยภายนอก
- จุดแข็งและโอกาสท่ามกลางวิกฤติ
- กลไกการขับเคลื่อนงานที่เกี่ยวข้อง

1. สถานการณ์และปัจจัยภายนอก

ตลอดปีที่ผ่านมาทั่วโลกต้องประสบปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ทำให้กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจะต้องพัฒนากลยุทธ์เพื่อสอดคล้องกับความปกติใหม่ (New Normal) เพื่อให้การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์

ทางเลือก และสมุนไพร เป็นส่วนหนึ่งให้ประเทศไทยสามารถพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพและเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเข้มแข็ง ครอบคลุมภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นทั่วโลกเมื่อวิเคราะห์สถานการณ์และปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่าขณะนี้โลกของเราเป็นโลกแห่งความปั่นป่วนและการเปลี่ยนแปลง (Into the VUCA World) ถือเป็นความท้าทายสำคัญที่มีผลต่อการขับเคลื่อนการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ดังนี้

1) ภาวะการณ์หดตัวลงอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจที่รุนแรงที่สุด นับตั้งแต่วิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 สาเหตุสำคัญเกิดจากโครงสร้างเศรษฐกิจของไทยที่เน้นการพึ่งพาการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศในระดับสูง และการกระจุกตัวของโอกาสทางเศรษฐกิจในบางพื้นที่ ส่งผลให้ประเทศไทยขาดแรงขับเคลื่อนจากภายในที่เข้มแข็ง เมื่อเกิดผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ทำให้เศรษฐกิจของประเทศเกิดภาวะชะงักโดยเฉพาะภาคบริการ การท่องเที่ยว และกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ส่งผลกระทบโดยตรงให้เกิดผู้ว่างงานเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะแรงงานด้านนวดไทย

2) สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ถือเป็นวิกฤติสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน จากการพยากรณ์จำนวนประชากรของประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2571 จำนวน 67.2 ล้านคน และมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ จนถึงปี 2583 จะมีจำนวน 65.4 ล้านคน เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า วัยแรงงานจะมีจำนวนลดลงจาก 43.3 ล้านคนเหลือเพียง 36.5 ล้านคน ซึ่งส่งผลให้อัตราส่วนผู้สูงอายุต่อวัยแรงงานลดลง จึงส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งให้ภาครัฐต้องลงทุนและสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

3) ปัญหาความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ถือเป็นจุดอ่อนที่สำคัญมาก เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการที่เกิดความยั่งยืน ปัญหาความเปลี่ยนแปลงจากสภาวะอากาศซึ่งมีผลต่อการพัฒนาวัตถุดิบของผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมถึงประเด็นการส่งออกซึ่งสามารถนำไปใช้ในการกีดกันทางการค้าระดับโลกต่อไปได้อีกด้วย จากการประเมินความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวโดย World Economic Forum (2019) พบว่าอันดับคะแนนในด้านดังกล่าวเป็นอันดับที่ 130 จาก 140 ประเทศทั่วโลก

4) ปัญหาการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของประเทศไทย จากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2562) พบว่า ประชากรไทยส่วนใหญ่มีสถานภาพการรับรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในระดับปรับปรุงและระดับพื้นฐานคิดเป็นร้อยละ 36.6 และสถานภาพการเข้าใจดิจิทัลในระดับปรับปรุงและระดับพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 54.5

จากผลการศึกษาดังกล่าวเป็นความเสี่ยงต่อระบบสาธารณสุขของประเทศ กล่าวคือ ประชาชนจะมีความเสี่ยงในการพิจารณาและเลือกรับข่าวสารด้านสุขภาพเพื่อนำไปใช้ในการดูแลสุขภาพซึ่งทำให้เกิดอุบัติเหตุจากการดูแลสุขภาพอย่างไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะหากเกิดเหตุการณ์อันไม่พึงประสงค์ของการใช้ยาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร และบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่ไม่เป็นไปตามคุณภาพและมาตรฐาน หรือเลือกใช้ใช้อย่างไม่ถูกต้อง จะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ที่ดีต่อการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ด้วย

2. จุดแข็งและโอกาสท่ามกลางวิกฤติ

จากสถานการณ์ที่ผ่านมา กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเห็นโอกาสของการพัฒนาแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไทยให้รอดพ้นจากวิกฤติโควิด-19 และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงหรือวิกฤติอื่น ๆ ที่จะเผชิญต่อไปในอนาคต โดยคำนึงถึงการตอบสนองความปกติใหม่ (New Normal) ดังนี้

1) สมุนไพรภูษชาติ เพื่อสร้างความมั่นคงทางสุขภาพ และเสริมสร้างเศรษฐกิจไทย จากสถานการณ์โควิด-19 ฟ้าทะลายโจรมีบทบาทสำคัญในการบำบัดรักษาผู้ป่วยโควิด-19 ในระยะที่ผ่านมา ฟ้าทะลายโจรเป็นยาจากสมุนไพรที่มีศักยภาพในการรักษาโรกระบบทางเดินหายใจ ได้แก่ บรรเทาอาการเจ็บคอและบรรเทาอาการของโรคหวัด (Common cold) เช่น เจ็บคอ ปวดเมื่อย กล้ามเนื้อ และเป็นยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาจึงได้ร่วมมือ

กับกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยมหิดล โรงพยาบาลสมุทรปราการ และ โรงพยาบาลจุฬารัตน์เพื่อศึกษานำร่องผลของสารสกัดฟ้าทะลายโจรขนาดสูงต่อในการทดลองใน phase 1 และ 2 ซึ่งถือว่าเป็นสมุนไพรที่มีศักยภาพและต้องมีการศึกษาวิจัยเชิงคลินิกเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามฟ้าทะลายโจรไม่ได้มีฤทธิ์ในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค จึงจำเป็นต้องสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการใช้ฟ้าทะลายโจรอย่างถูกต้องในวงกว้างต่อไป

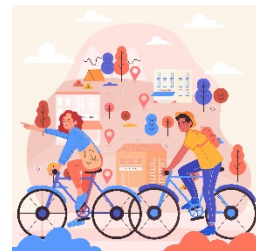
นอกจากนี้ พบว่าสมุนไพรและตำรับยาแผนไทยหลายชนิดมีศักยภาพต่อการส่งเสริมสุขภาพและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกายได้เป็นอย่างดี จึงควรต่อยอดให้มีการนำสมุนไพรไทยมาประยุกต์ให้เป็นอาหารเป็นยาเพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในประชาชนทุกกลุ่มวัย รวมทั้งควรมีกระบวนการต่อยอดให้ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของกลุ่มลูกค้าร่วมด้วย มุ่งเน้นพัฒนางานวิจัยเชิงคลินิกของสมุนไพรไทยที่มีศักยภาพในการรักษากลุ่มโรค/อาการที่เป็นปัญหาสำคัญต่อระบบสุขภาพ โดยเฉพาะปัญหาสุขภาพในกลุ่มวัยผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการยกระดับให้สมุนไพรเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดสิทธิประโยชน์ในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และสามารถผลักดันให้บรรจุเป็นรายการยาสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับระบบสุขภาพของประเทศ

2) ัญชาทางการแพทย์ ัญชงเพื่อสุขภาพ ในตลอดปีที่ผ่านมาได้มีการผลักดันัญชาและ ัญชงให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 โดยได้ดำเนินการขับเคลื่อนคลินิกัญชาทางการแพทย์แผนไทยอย่างครบห่วงโซ่คุณค่า ทำให้ผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลรักษาด้วยัญชาทางการแพทย์แผนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการดำเนินงานในระยะต่อไป จึงมุ่งเน้นการให้ัญชาทางการแพทย์แผนไทยสามารถผสมผสานกับ

การแพทย์แผนปัจจุบันอย่างเป็นระบบ รวมถึงพัฒนาให้เป็นส่วนหนึ่งของชุดสิทธิประโยชน์ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ นอกจากนี้ควรนำศักยภาพของัญชาและัญชงให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผ่านสินค้าและบริการที่หลากหลาย ถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยมีรายได้จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรและการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอีกด้วย

3) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในระยะแรกพบว่าประเทศไทยสามารถควบคุมโรคได้ดีจนเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ จึงทำให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศมีความสนใจที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยภายหลังสถานการณ์ดังกล่าวคลี่คลายลงจึงเป็นโอกาสที่จะนำศักยภาพของการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพรมาพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพรูปแบบใหม่ที่มีความโดดเด่นและมีมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย ผ่านแนวคิดสุขภาพ สบายใจ สไตล์ไทย (Thai Wellness) ตลอดจนนำศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และพัฒนาทักษะของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ถึงผู้ประกอบการและประชาชนทุกระดับ

4) การเข้าสู่โลกดิจิทัล (Digital Transformation) ที่รวดเร็วขึ้น เพื่อรองรับชีวิตวิถีใหม่ภายใต้สถานการณ์โควิด-19

ทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเข้ามาจับจ่ายผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ส่งผลให้ภาคธุรกิจต่าง ๆ ต้องปรับตัวด้วยการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาช่องทางสื่อสาร การบริการ การตลาด และการขายอย่างกว้างขวางขึ้น ภาคธุรกิจบางส่วนใช้โอกาสจากเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการและใช้โอกาสจากระบบเศรษฐกิจแบบแบ่งปัน (Sharing Economy) ซึ่งช่วยกระตุ้นการจับจ่ายใช้สอยทั้งในและต่างประเทศ ทำให้รายได้จากภาคการท่องเที่ยวและบริการเพิ่มขึ้น จึงเป็นโอกาสสำคัญที่จะนำองค์ความรู้ด้านวิชาการ และสินค้าบริการที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร สามารถเข้าถึงประชาชนทั่วโลกผ่านระบบดิจิทัลเพื่อให้เกิดการสร้างการยอมรับ สร้างคุณค่าและรายได้เข้าสู่ประเทศไทย

3. กลไกการขับเคลื่อนงานที่เกี่ยวข้อง

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ ปัจจัยภายนอก จุดแข็งและโอกาสท่ามกลางวิกฤติ กรมจึงได้จัดทำแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping) เพื่อเชื่อมโยงภารกิจของกรมด้านบริการสุขภาพ (Service) ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (Product) และองค์ความรู้/ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้อง (Wisdom) ให้เกิดการขับเคลื่อนงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยบรรลุเป้าหมายสำคัญ ได้แก่

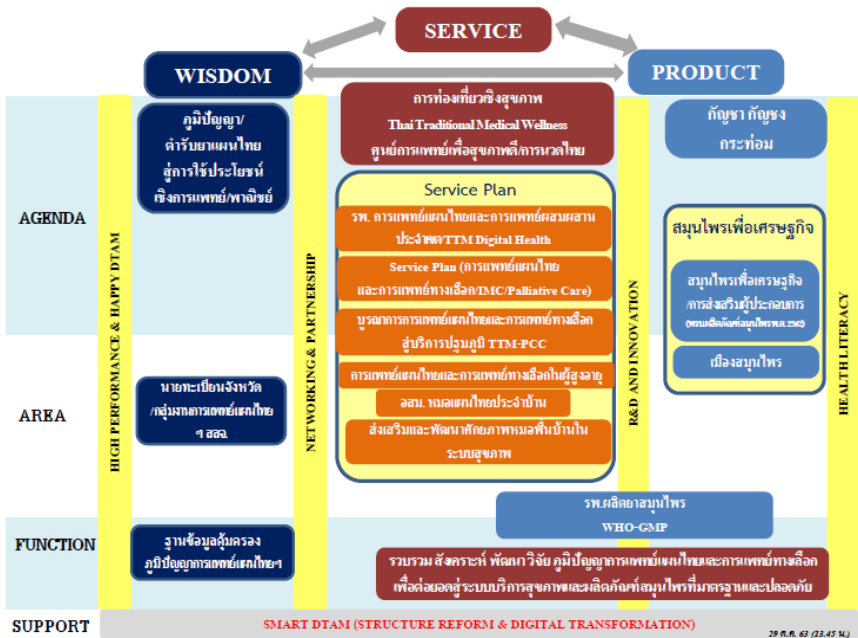
1. ประชาชนมีความเชื่อมั่นด้านบริการการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร
2. การแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร เข้าสู่ระบบบริการสุขภาพของรัฐ
3. การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรสร้างมูลค่าเพิ่ม เสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศชาติ

จากเป้าหมายดังกล่าว กรมได้กำหนดโครงการสำคัญ (Flagship Project) ที่จะส่งผลให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวทั้งสิ้น 9 โครงการ ดังนี้

1. โครงการสร้างความรอบรู้และลดความเหลื่อมล้ำด้านสุขภาพแก่ประชาชนด้วยการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร
2. โครงการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) สาขาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน
3. โครงการขับเคลื่อนกัญชา กัญชง กระท่อม ทางการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือกและการแพทย์พื้นบ้านไทย
4. โครงการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 แก่บุคลากรกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
5. โครงการพัฒนาระบบบริหารห่วงโซ่คุณค่าและองค์กรคุณธรรม
6. โครงการคุ้มครอง อนุรักษ์ และพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านไทย
7. โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมสมุนไพรแบบครบวงจรเพื่อเศรษฐกิจ
8. โครงการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และการแพทย์แผนไทยครบวงจร
9. โครงการส่งเสริมผู้ประกอบการและให้คำปรึกษาสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ

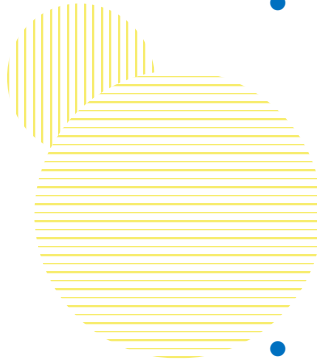

Outcome Mapping

เพื่อการขับเคลื่อนกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ภาคผนวก

-
- เหตุการณ์และกิจกรรมสำคัญ ปี 2563
  - หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2563
  - แผนปฏิบัติราชการและทิศทางการดำเนินงาน ของกรมการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก ระยะ 20 ปี การประเมินผลครึ่งแผนปฏิบัติราชการ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2561-2565) ปฏิรูป ระบบ ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
  - ประกาศผลการพิจารณาคัดเลือก รางวัลผลิตภัณ์สมุนไพรดีเด่น ระดับชาติ ประจำปี 2563
-

เหตุการณ์และกิจกรรมสำคัญ ปี 2563

ตุลาคม

62

งานสัปดาห์วันภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
แห่งชาติและพระบิดาแห่งการแพทย์แผนไทย

ธันวาคม

62

ประกาศขึ้นทะเบียนโรคไทยเป็นรายการ
ตัวแทนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้
ของมนุษยชาติ ขององค์การยูเนสโก

มกราคม

63

เปิดคลินิกกัญชา
ทางการแพทย์แผนไทย

กุมภาพันธ์

63

มหกรรมการแพทย์แผนไทยปีที่ 12
ระดับภาค 3 จังหวัด

มีนาคม

63

แจกหน้ากากอนามัยให้กับประชาชน
เพื่อป้องกันการระบาดของเชื้อไวรัส
โคโรนา (COVID - 19)

เมษายน

63

ค้นพบผลของสารสกัด
ฟ้าทะลายโจรต้าน COVID-19

มิถุนายน

63

เปิดคลินิกกัญชาทางการแพทย์
แผนไทย สาขา จ.อุดรธานี

กรกฎาคม

63

กิจกรรมจิตอาสาเราทำความดีด้วยหัวใจ
"แพทย์แผนไทยใส่ใจสิ่งแวดล้อม"

กันยายน

63

มหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ 17
และพิธีเปิดศูนย์ส่งเสริมผู้ประกอบการ
สมุนไพร (Herbal Business
Consultation Center : HBCC)

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2563

พ่อหมอหมวก คงศรี เป็นหมอพื้นบ้านชาวพุทธในชุมชนที่คนส่วนใหญ่เป็นมุสลิม ในชุมชนมนังซีโป ต.จะนะจะ อ.จะนะจะ จ.นราธิวาส เกิดเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2479 ปัจจุบันอายุ 84 ปี ภูมิลำเนาบ้านเกิดของท่านอยู่ที่บ้านวัดใหม่ ต.พร่อน อ.ตากใบ จ.นราธิวาส เรียนจบชั้นประถมที่ 4 โรงเรียนปลักช้าง ภูมิลำเนาถิ่นบ้านเกิด

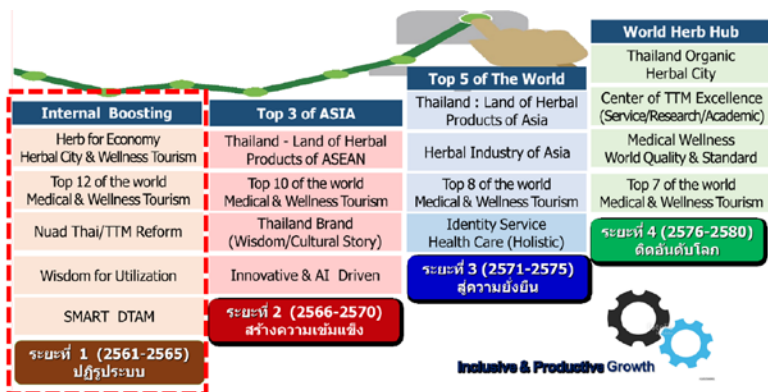
บิดาพ่อหมอหมวกเป็นนายหนังตะลุง ยายเป็น หมอ น้ำ มนต์ ตา และ ตา ทวด เป็นหมอพื้นบ้าน พ่อหมอหมวกได้สืบทอดความรู้หมอจากตาชื่อ เสาร์ ตั้งแต่อายุ 10 ขวบ โดยตาเสาร์มักไปรักษาคนไข้ตามบ้านในเวลา กลางคืน และชวนพ่อหมอหมวกไปเป็นเพื่อน กว่าจะได้กลับก็ 22.00-23.00 น.

ต้องทนง่วง ทำให้ไม่เอยากเป็นหมอ แต่เพราะตาชวนไปบ่อยๆ จึงจดจำยาและวิธีรักษาของตาไว้ได้มาก เมื่อตาเริ่มชราลงจึงเริ่มช่วยตา รักษาคนไข้ด้วยตนเองตั้งแต่วัยเด็ก ได้ตำรายาดีๆ จากตาหลายคน เช่น ยารักษาโรคเรื้อม งามูสวัด ไฟลามทุ่ง ยารักษาไข้ทั้งไข้ป่า และไข้อื่น ๆ ยาและวิธีรักษาโรคกระดูกแตก

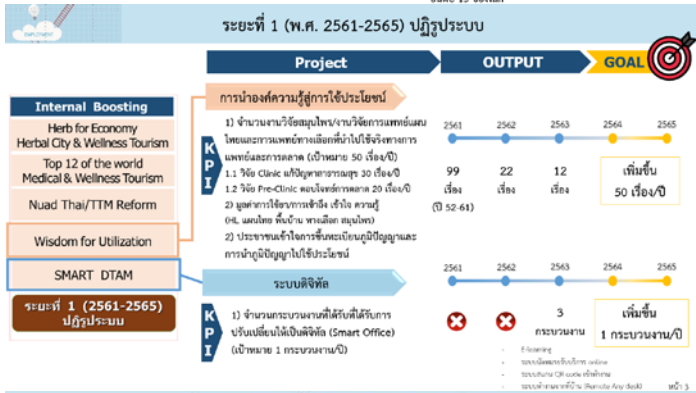
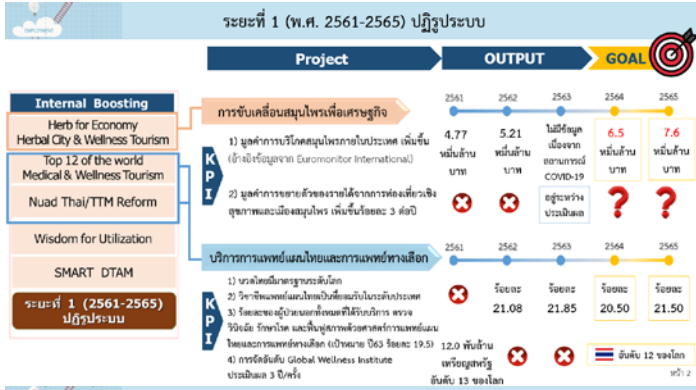
ความรู้และประสบการณ์ทางหมอพื้นบ้านประกอบกับการรู้จักภาษาและวัฒนธรรมของชาวมุสลิมอย่างดี ทำให้พ่อหมอหมวกดำรงชีวิตได้อย่างกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมท่ามกลางคนส่วนใหญ่ที่เป็นมุสลิมได้เป็นอย่างดี จนได้รับยกย่องจากชาวมุสลิมเรียกท่านว่า “**ยะโก๊ะ**” ซึ่งเป็นชื่อของศาสดาองค์หนึ่งในศาสนาอิสลาม คือ ท่านยาโก็บ หรือยะกู๊บ ความรู้ ประสบการณ์ และจรรยาบรรณ อันงดงามของพ่อหมอหมวก ทำให้พ่อหมอหมวก ได้รับการยอมรับและชื่นชมทั้งจากชุมชนและทางราชการ ท่านได้ไปประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยสาขาเวชกรรมประเภท (ค) เมื่อ พ.ศ.2549 ได้รับรางวัลหมอพื้นบ้านดีเด่นระดับจังหวัดเมื่อ พ.ศ. 2555 เป็นหมอไทยดีเด่นระดับภาคเมื่อ พ.ศ. 2563

แผนปฏิบัติการราชการและทิศทางการดำเนินงาน ของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ระยะ 20 ปี

ภาพแสดงแผนปฏิบัติการราชการและทิศทางการดำเนินงานของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ระยะ 20 ปี สู่เป้าหมาย World Herb Hub ในปี พ.ศ. 2580 มุ่งหวังให้สมุนไพรไทยติดอันดับโลก ภายใต้แผนปฏิบัติการ 4 ระยะ และทบทวนแผนทุก 5 ปี ในระยะที่ 1 (ปี 2561-2565) ปฏิรูประบบ มุ่งเน้นการพัฒนาสมุนไพรเศรษฐกิจ เมืองสมุนไพร รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สู่อันดับ 12 ของโลก ปรับเปลี่ยนพลิกโฉมการนวดไทย การแพทย์แผนไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ จัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบสู่การใช้ประโยชน์ ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีในการขับเคลื่อนงานด้านสมุนไพรและภูมิปัญญาไทย ภายในปี พ.ศ. 2565 และเข้าสู่ระยะที่ 2 (ปี 2566-2570) สร้างความเข้มแข็ง เพื่อขับเคลื่อนสมุนไพรไทยและภูมิปัญญาไทย ให้เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในเอเชียในปี พ.ศ. 2570 สู่ระยะที่ 3 (ปี 2571-2575) นำพาสมุนไพรไทยและภูมิปัญญาไทยสู่ความยั่งยืน โดยมุ่งสู่อันดับ 1 ใน 5 ของโลกให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2575 และระยะที่ 4 (ปี 2576-2580) เป้าหมายสูงสุดระยะ 20 ปี โดยประเทศไทยจะเป็นเมืองสมุนไพรอินทรีย์ (Organic) มีศูนย์ความเป็นเลิศด้านบริการ การวิจัย และการอบรมให้ความรู้ด้านสมุนไพรและภูมิปัญญาไทย มีศูนย์สุขภาพทางการแพทย์ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน และถูกจัดอันดับอยู่ที่ 1 ใน 7 ของโลก

การประเมินผลครึ่งแผนปฏิบัติการ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2561-2565) ปฏิรูประบบ

ประกาศผลการพิจารณาคัดเลือก รางวัลผลิตภัณฑ์สมุนไพรดีเด่นระดับชาติ Prime Minister Herbal Awards (PMHA) ประจำปี 2563 ทั้ง 9 ประเภท จำนวนทั้งสิ้น 15 รางวัล

"รางวัลผลิตภัณฑ์สมุนไพรดีเด่นระดับชาติ ปี 2563"
Prime Minister Herbal Awards (PMHA)

ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สมุนไพรดีเด่นระดับชาติ

- ★ บริษัท ผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย จำกัด

ผู้ประกอบการ SME ผลิตภัณฑ์สมุนไพรดีเด่นระดับชาติ

- ★ ไม่มีผู้ผ่านการคัดเลือก -

ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสนับสนุนการผลิตยาสมุนไพรดีเด่นระดับชาติ

- ★ ไม่มีผู้ผ่านการคัดเลือก -

โรงงานผลิตยาสมุนไพรดีเด่นระดับชาติ ประเภทโรงพยาบาล

- ★ โรงพยาบาลพญา จังหวัดอำนาจเจริญ

ผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรดีเด่นระดับชาติ

- ★ ยามอนสารสกัดสมุนไพรตรา I-HERB OTC
โดย บริษัท มิลลิเมด จำกัด

★ แอนดริกซิล

- โดย บริษัท แก้วมังกรเภสัช จำกัด

★ ยาน้ำแก้ไอเด็ก ตรามิสเตอร์เอิร์ธ

- โดย บริษัท อ้วยอันโฮสดี จำกัด

ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรดีเด่นระดับชาติ

★ บีบีโกลด์เซิร์ม

- โดย บริษัท เอ็ม.วาย.อาร์. คอสเมติกส์ ไซลูชั่น จำกัด

★ สตรีลา พรีเชียส โบทานิคัล เฟซ แอนด์ เนค ครีม

- โดย บริษัท ผลิตา จำกัด

★ อมินตา สกิน เพอร์เฟกชัน เซิร์ม

- โดย บริษัท อมินตา คอสโม จำกัด

ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสมุนไพรดีเด่นระดับชาติ

- ★ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารโสมก้าน้ำผึ้งบองภูข้าวกล้อง
ผสมน้ำผึ้งตัวอ่อนคา (ตรา ริชชเตอร์เอส)

- โดย บริษัท เมดิฟูดส์ (ประเทศไทย) จำกัด

★ บอนเน่ (ผงงาดำ,ใบมะรุบผง,โปรตีนสกัดจากถั่วเหลือง)

- ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

- โดย บริษัท ชาวละออเภสัช จำกัด

★ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารข้าวฮั้วสกัดแดง เบน

- โดย บริษัท เบน ลีฟวิ่ง จำกัด

ผลิตภัณฑ์สปาสมุนไพรดีเด่นระดับชาติ

- ★ Mineral hair spa shampoo for anti hair loss

- โดย ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภูโคลน คันทริคคลับ

ผลิตภัณฑ์สมุนไพร OTOP ดีเด่นระดับชาติ

★ ครีมบำรุงผิวน้ำนมข้าว

- โดย วิสาหกิจชุมชนชีววิถีตำบลน้ำเกวียน

★ ผลิตภัณฑ์ ล้างห้องน้ำธรรมชาติบมกบรณพลัส

- โดย บริษัท ไทโอไบรท์ (ประเทศไทย) จำกัด

★ โลชั่นเปลือกกล้วยใบ

- โดย สมุนไพรสมญาไพร

“ I A M DTAM ”

กองวิชาการและแผนงาน
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ร่วมกันสืบสาน รักษา ต่อยอดภูมิปัญญา
การแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพร
สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อระบบสุขภาพ
เศรษฐกิจของชาติต่อไป

“ DTAM TOGETHER ”